

Школски програм образовања одраслих

ОШ „Велимир Маркићевић“
Мајданпек
Школски програм рада образовања одраслих

ПРОГРАМ

Школски програм се темељи на **Закону о основама система образовања и васпитања ("Сл. гласник РС", бр.72/09), Закону о основној школи ("Сл. гласник РС", бр. 57/92, 53/93, 67/93, 48/94, као и закону образовања одраслих**

Образовање одраслих јесте део јединственог система образовања у који обезбеђује одраслима током целог живота стицање компетенција и квалификација потребних за лични и професионални развој, рад и запошљавање, као и друштвено одговорно понашање.

Образовање одраслих остварује се као формално образовање, неформално образовање и информално учење.

Формално образовање одраслих обухвата основно и средње образовање.

Формално образовање одраслих, у смислу овог закона, јесу организовани процеси учења који се остварују на основу наставних планова и програма основног и средњег образовања, и програма других облика стручног образовања прилагођених потребама и могућностима одраслих и захтевима тржишта рада, у складу са законом.

Неформално образовање одраслих, у смислу овог закона, јесу организовани процеси учења одраслих на основу посебних програма, ради стицања знања, вредности, ставова, способности и вештина усмерених на лични развој одраслих, рад и запошљавање и социјалне активности.

Информално учење одраслих, у смислу овог закона, јесте процес самосталног стицања знања, вредности, ставова, способности и вештина, у свакодневном животном, радном и социјалном окружењу.

Циљ програма

Модел функционалног основног образовања одраслих (у даљем тексту: ФООО) омогућава доступност и сврсисходност основног образовања овој популацији.

Циљ огледа је да се:

- 1) у систем образовања Републике Србије уведе ФООО као организациона и програмска целина у којој одрасли стичу основно образовање примерено својим потребама, могућностима учења и потребама тржишта рада;
- 2) обезбеди модел образовања у коме одрастао истовремено стиче основно и одговарајући облик стручног образовања;
- 3) на националном и локалном нивоу успоставе механизми осигурања међуресорне подршке за сарадњу, одговорност и учешће у квалитетној реализацији модела ФООО и што већи обухват одраслих основним образовањем;
- 4) у систему образовања оспособи довољан број школа и школских тимова за остваривање модела ФООО доступног већем броју одраслих људи;
- 5) обезбеди остваривање исхода основног образовања потребних за унапређивање квалитета личног и породичног живота, већу социјалну укљученост и запошљивост одраслих;
- 6) унапреди квалитет образовног рада подизањем стручних капацитета педагошког асистента који ради са одраслима (у даљем тексту: андрагошки асистент).

Новине садржане у програму

Као целовити приступ образовању одраслих модел функционалног основног образовања представља новину на концептуалном плану и плану остваривања:

- 1) ФООО се остварује у три циклуса у трајању од по годину дана тако да се у првом стиче основна функционална писменост, у другом – основа општег образовања, а у трећем – основе кључних и стручних компетенција;
- 2) модел ФООО обухвата и обуке као један од облика стручног образовања засниваног на стандардима рада и потребама тржишта рада;
- 3) наставни план и програм ФООО заснован је на исходима који омогућавају развој знања, вештина и вредносних ставова неопходних за квалитетан и одговоран живот и рад у савременом друштву;
- 4) интегрисан наставни план и програм ФООО садржи: међусобно повезане циклусе, међусобно повезано опште образовање и обуке, дефинисане опште исходе који се остварују у свим предметима и модулима, узајамно повезане и функционално рационализоване садржаје различитих предмета, функционално повезане опште и практичне садржаје, хоризонтално и вертикално повезане предмете и модуле;
- 5) нови предмети и модули у програму (Предузетништво, Дигитална писменост, Одговорно живљење у грађанском друштву и модули – Животне вештине и Примењене науке и 30 програма обука и њихови испити);
- 6) организациони облик рада у ФООО је редовна настава;
- 7) организација наставе прилагођена потребама и могућностима полазника (настава у блоку, за време викенда, вечерња настава, сезонско и дневно прилагођавање потребама полазника);
- 8) уважавање специфичности потреба полазника приликом уписивања у школу и остваривања програма ФООО и процењивање потребе за индивидуализацију и начин организације рада;
- 9) уважавање специфичности различитих циљних група кроз начин остваривања програма;
- 10) дужина трајања часа од 30 минута;
- 11) организовање одраслих у одељења тако да се проверава оптималност броја полазника;
- 12) увођење андрагошког асистента и програма обуке за његово оспособљавање;
- 13) обученост наставника за рад са одраслима и за остваривање функционалног основног образовања одраслих;
- 14) израда приручника за наставнике за први, други и трећи циклус, за обуке у стручном образовању, за основне андрагошке вештине и израда материјала за наставу и учење за сваки предмет и модул, намењених наставницима и полазницима;
- 15) остваривање интерсекторске сарадње у пружању подршке остваривању модела ФООО и већи обухват одраслих основним образовањем;
- 16) успостављање и функционисање школског тима за остваривање ФООО да би се обезбедила његова одрживост.

Очекивани исходи

Очекивани исходи огледа ФООО су:

- 1) модел ФООО развијен, примењен, праћен и вреднован;

- 2) полазници који су успешно завршили ФООО, стекли јавну исправу о стеченом основном образовању и исправу о положеном испиту за обуку;
- 3) успостављени механизми осигурања међуресорне подршке у реализацији програма ФООО на националном и локалном нивоу укључујући и повећање социјалне подршке полазницима ФООО;
- 4) оспособљено за остваривање програма ФООО 80 основних и 75 средњих стручних школа и школских тимова;
- 5) остваривање програма ФООО обезбеђује повећан квалитет личног и породичног живота, социјалну укљученост и запошљавање;
- 6) трогодишње трајање основног образовања омогућује остваривање предвиђених исхода;
- 7) концепт програма организованог у три циклуса и предвиђени начин организације наставе одговарају карактеристикама и потребама полазника основног образовања одраслих;
- 8) нови предмети, модули и обуке повећавају мотивисаност одраслих за образовање и запошљавање;
- 9) модел ФООО омогућава укључивање полазника у основно образовање одраслих без обзира на формалне услове, личне, групне, социјалне и друге карактеристике и разлике међу полазницима;
- 10) дефинисан обим, врста послова, услови рада за андрагошког асистента;
- 11) донет програм обука за остваривање ФООО за наставнике и андрагошког асистента и оспособљено 50 тренера за обуку школа и школских тимова;
- 12) израђени приручници за наставнике и материјали за учење за наставнике и полазнике.

Услови и начин остваривања програма образовања одраслих

Програм огледа намењен је свим одраслима који су прекинули своје основно образовање или из било којих разлога га нису никада ни започели, а старији су од 15 година живота.

Обавезно основно осмогодишње образовање одрасли стичу на основу овог програма огледа кроз три циклуса, од по годину дана. Први циклус обухвата основно описмењавање и основе функционалне писмености, други – основе општег основног образовања, а трећи – основно образовања и обуку за једноставна занимања, односно послове.

Завршен први циклус од годину дана еквивалентан је програму прва четири разреда, други – петом и шестом, а трећи – седмом и осмом разреду основног образовања.

Школа је обавезна да остварује програм у оквиру школске године, а школски календар и распоред часова усаглашава и прилагођава могућностима и потребама одраслих.

Програм остварују основне и средње школе које имају школске тимове који су савладали „Интегрални програм обуке за остваривање програма ФООО” и примерене услове за учење одраслих. Школе – основна и средња – усаглашавају остваривање наставе и обуке. Организација наставе прилагођена је потребама, могућностима, животним и радним условима одраслих.

У основну школу у први циклус ФООО уписују се одрасли који нису похађали основну школу и немају ниједно сведочанство о завршеном разреду или имају сведочанство о завршеном првом, другом или трећем разреду.

У основну школу у други циклус ФООО уписују се одрасли који су завршили први циклус ФООО или прва четири разреда основног образовања. Одрасли такође могу да се упишу у други циклус и са завршених пет разреда основног образовања, ради завршавања другог циклуса, који је еквивалентан шестом разреду, уз индивидуализовани програм допунске наставе.

У основну школу у трећи циклус ФООО уписују се одрасли који су завршили други циклус ФООО или који имају завршених шест разреда основног образовања. За одрасле који су завршили шест разреда основног образовања, организује се индивидуализована

настава из предмета: Дигитална писменост, Одговорно живљење у грађанском друштву и Предузетништво, а ради надокнаде основних садржаја ових предмета из ранијих циклуса.

Одрастао који стиче основно образовање по програму ФООО у другом, циклусу, а није учио енглески језик, укључује се у групе или одељења у којима се настава одвија по програму за први циклус. Одрастао који стиче основно образовање у трећем циклусу, а није претходно учио енглески језик, може по програму четврте године основног образовања одраслих да положи испит из страног који је започео да учи.

За полазнике који показују интересовања, склоности и потребу за повећаним обимом знања из појединих предмета, у програму предмета утврђени су напредни садржаји. Они могу да се остварују у редовној настави или организовањем додатне наставе. За полазнике који имају изразите тешкоће у савладавању појединих наставних садржаја у оквиру појединих наставних предмета, школа оставрује индивидуализовану наставу или допунски рад.

Полазник који из било ког разлога напусти наставу ФООО може да наставити стицање образовања у ФООО тамо где је прекинуо.

Школски Тим

Школски тим чине предметни наставници, стручни сарадник директор и андрагошки асистент који су прошли неке од модула програма интегралне обуке за образовање одраслих. Улога школског тима је веома битна у реализацији програма образовања одраслих.

Стручни сарадник

Задатак стручног сарадника јесте да саветодавним радом и другим облицима рада унапређује образовање одраслих и пружа стручну помоћ полазницима, кандидатима и извођачима активности образовања одраслих попитањима од значаја за остваривање активности образовања одраслих.

Стручне послове у оквиру активности образовања одраслих обављају педагог психолог и у складу са Законом.

Задатак сарадника јесте да својим знањем, саветодавним и стручним радом обезбеди квалитетније остваривање активности образовања одраслих. Сарадник има квалификације и компетенције утврђене програмом активности образовања одраслих.

Андрагошки асистент

Андрагошки асистент, као члан школског тима, има: посебан задатак да одрасле информише о могућностима стицања, односно завршавања ФООО; да мотивише одрасле за укључивање у систем образовања; да помогне одраслима у отклању баријера за упис и похађање наставе; да помогне полазницима у превазилажењу тешкоћа у учењу; да пружи подршку наставнику у остваривању програма у изради материјала за учење и наставу; да учествује у остваривању различитих наставних и ваннаставних активности; да ради на успостављању сарадње школе са социјалним партнерима у јединици локалне самоуправе ради остваривања права полазника и оставривања образовног процеса; помаже у оставривању интереса посебних циљних група укључених у образовни процес; да помаже у остваривању индивидуализованог програма, као и у додатној и допунској настави; да помогне полазницима у избору обука; да посредује у сарадњи основне и средње школе ради укључивања полазника у процес обучавања (превоз, усаглашавање времена остваривања наставе и обуке, припрема документације за полазнике приликом уписа у школу и за укључивање на обуку, помагање у прибављању посебних уверења, заштитне опреме и др.); да учествује у прикупљању података за праћење огледа.

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ФУНКЦИОНАЛНОГ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ

Општи циљ ФООО јесте стицање и унапређивање знања, вештина, вредности и ставова неопходних за проактивно и конструктивно решавање проблема и суочавање са изазовима у свакодневном животу, унапређивање породичних и личних услова живота, обављање једноставних послова и адекватно поступање у радним

ситуацијама и радном окружењу, даље образовање и активно учешће у друштвеној заједници.

Очекивани општи исходи/међупредметне компетенције наставног програма функционалног основног образовања одраслих као интегрисане целине су:

- језичка писменост;
- математичка писменост;
- основе научне писмености;
- дигитална писменост;
- управљање сопственим учењем;
- решавање проблема;
- социјалне интеракције и сарадња са другима;
- грађанска одговорност у/за демократију;
- здравствене компетенције;
- еколошке компетенције;
- иницијативност и предузетништво;
- културна свест, мултикултуралност и креативност.

Први циклус функционалног основног образовања одраслих

Циљ наставе у првом циклусу је основно описмењавање, као и стицање основних елемената функционалне писмености, која се односи на: разумевање и интерпретацију различитих облика текстова једноставног садржаја, ефикасну и целисходну комуникацију у свакодневном животу и у ситуацијама учења, примену умења свих облика стечене писмености (читалачке, нумеричке и информатичке) у реалном животу, укључујући и проблемске ситуације, коришћење савремених средстава комуникације и одговорност у понашању, планирању и контроли личног, породичног и социјалног живота.

Наставни план и програм првог циклуса има два дела:

- први део је намењен основном описмењавању;
- други део је намењен стицању основа функционалне писмености.

Основно описмењавање се остварује кроз почетну наставу српског језика и математике у укупном трајању од 200 сати (по сто сати за сваки од ових предмета).

Успостављање основа функционалне писмености се остварује у настави другог дела програма за први циклус која обухвата:

- предмете: српски језик (матерњи језик), математика, дигитална писменост и енглески језик;
- модул основних животних вештина који садржи теме везане за одговорно живљење, грађанску партиципацију и активизам, као и предузетништво.

Наставни план и програм првог циклуса еквивалентан је првој и другој години учења по важећем програму за основно образовање одраслих (1991. година) или прва четири разреда основног образовања за децу.

Први циклус основног образовања одраслих

СРПСКИ ЈЕЗИК

Циљ наставе српског језика у првом циклусу је стицање основне језичке писмености као претпоставке за активну партиципацију одраслих у свакодневном приватном, радном и друштвеном животу.

ИСХОДИ

По завршетку првог циклуса одрасли ће умети да:

Читање и разумевање прочитаног и књижевност

- чита латиничко и ћирилично писмо (штампаним словима);

- одређује основну тему текста, главни догађај и ликове, време и место дешавања у једноставном, краћем тексту (у коме преовлађују речи до три слога, реченице до седам речи);
- одређује дословно значење текста (књижевног и некњижевног);
- користи основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора и садржај);
- одговара на једноставна питања у вези са текстом;
- у различитим изворима (новинском тексту, реклами, распореду возње, огласу, упозорењу, упутству на производима, обавештењу, рачуну и сл.) проналази експлицитно исказане информације (ко, шта, где, када, колико и сл.);
- разликује прозни текст од текста у стиху;
- издваја непознате речи и изразе;

Писање

- пише штампаним словима ћирилице и латинице;
- правилно употребљава тачку на крају реченице, велико слово на почетку реченице и у писању личних имена и презимена;
- пише кратку поруку;
- попуњава основне обрасце;
- пише користећи кратке реченице једноставне структуре;
- користи скраћенице за мере (метар, литар, килограм);

Говорна култура

- језички израз прилагођава комуникативној ситуацији (формалној и неформалној - опхођење, телефонирање и сл.);
- познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га, пажљиво слуша саговорнике;
- уме самостално (својим речима) да описује и прича на задату тему; држи се теме;
- изводи једноставан закључак и износи свој став;
- препричава кратак једноставан текст (књижевни или некњижевни);
- препричава садржај играних филмова, телевизијских серија и радио-телевизијских емисија које прати;
- издваја основне информације и главне чињенице из говорног извора;

Граматика

- препознаје врсте реченица према комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне и заповедне) и по потврдности и одричности (потврдне и одричне).

Српски језик као нематерњи језик

Када се настава остварује на језику националне мањине, наставни програм српског као нематерњег језика остварује се у оквиру предвиђеног фонда часова, прилагођавајући садржај одраслима. Наставник процењује, према нивоу владања српским језиком као нематерњим, коју ће методику применити.

ОБАВЕЗНИ САДРЖАЈИ - ОСНОВНО ОПИСМЕЊАВАЊЕ (ПРВИХ СТО ЧАСОВА)

Учење читања и писања - прво и друго писмо штампаним словима

(уз претходно утврђивање нивоа познавања штампаних слова ћирилице и латинице и технике читања)

Усмено изражавање и разумевање прочитаног

- слободно причање о актуелним догађајима са радног места, из живота породице и сл.;

- препричавање садржаја ТВ емисија које прати, филмова и једноставних кратких текстова (из популарне литературе са тематиком из историје, географије, познавања природе и других области актуелних за свакидашњи живот и рад) помоћу задатих питања;
- посматрање и описивање бића, предмета и појава;
- уочавање просторних и временских односа;
- схватање дословног значења краћих књижевних и некњижевних текстова;

Граматика и правопис

- глас, реч и реченица (као посебне јединице) и њихов међусобни однос;
- велико слово на почетку реченице, у писању личних имена и презимена;
- употреба тачке на крају реченице;
- правилно потписивање (име па презиме).

ОБАВЕЗНИ САДРЖАЈИ - СТИЦАЊЕ ОСНОВА ФУНКЦИОНАЛНЕ ПИСМЕНОСТИ (ДРУГИХ СТО ЧАСОВА)

Учење читања и писања

- даље усавршавање технике читања и писања штампаним словима ћирилице и латинице.

Усмено изражавање и разумевање прочитаног

- препричавање садржаја краћих књижевних текстова, текстова из научно- популарне литературе, филмова, радио-телевизијских емисија;
- причање о доживљајима и догађајима из живота с изражавањем властитих мисли и осећања;
- уочавање главних ликова, њихових особина и поступака и изражавање властитих ставова према поступцима;
- проширивање и обогаћивање речника;
- разликовање основних делова књижевноуметничких и неуметничких текстова (и књига): наслов, име аутора, садржај;
- уочавање целина у тексту; разумевање прочитаног текста у целини и по мањим целинама;
- уочавање хронолошког редоследа догађаја (из прочитаног текста или догађаја из свакодневног живота), основних чињеница и њихове међусобне повезаности;
- схватање порука садржаних у тексту;

Писано изражавање

- попуњавање основних образаца, писање кратких порука и бележака;
- описивање бића, предмета и појава блиских искуствима одраслих;
- састављање јасне реченице једноставне структуре;

Граматика и правопис

- препознавање врсте реченица према комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне и заповедне) и по потврдности и одричности (потврдне и одричне);
- улога упитника и узвичника на крају реченице;
- употреба великог слова у писању личних имена и презимена;
- писање основних и редних бројева;
- писање датума;
- скраћенице за мере (метар, литар, килограм);

Књижевност

- упознавање са песмама, причама, баснама, бајкама и кратким народним умотворинама;

- уочавање и разликовање прозног текста од текста у стиху.

НАПРЕДНИ САДРЖАЈИ

Усмено изражавање и разумевање прочитаног

- уочавање узрочно-последичних веза међу догађајима у једноставном тексту или догађаја у свакодневном животу;
- обједињавање информација у једноставном информативном (линеарном и нелинеарном тексту) и у мање сложенем књижевноуметничком тексту и извођење закључака;
- вредновање поступака ликова у књижевноуметничком тексту као и личности из свакодневног живота; процењивање садржаја текста на основу задатог критеријума;
- издвајање делова текста који су нејасни;

Писано изражавање

- писање писаним словима ћирилице и латинице;
- састављање јасне, дуге реченице;
- препричавање кратког и једноставног наративног текста;
- попуњавање различитих образаца и формулара;
- писање честитке, разгледнице, позивнице;

Граматика и правопис

- одређивање променљивих врста речи: именица и глагола, и времена вршења радње;
- одређивање врсте реченица према комуникативној функцији (обавештајне, упитне и заповедне) и по потврдности и одричности (потврдне и одричне);
- правилно употребљавање упитника и узвичника на крају реченице и великог слова у писању назива улица и једночланих географских појмова;

Књижевност

- препознавање жанрова (басну, бајку, народну епску песму и кратке народне умотворине).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Циљ наставе српског језика у првом циклусу је стицање основне језичке писмености, односно овладавање вештинама читања, писања, јаснијег изражавања и бољег разумевања исказаног, као предуслова за успешно обављање различитих животних улога одраслог. Основна језичка писменост неопходна је одраслом појединцу у свим подручјима његовог живота, како би се ефикасније сналазио у свакодневним животним ситуацијама, активније укључио у друштвену заједницу и био у могућности да настави формално или неформално образовање.

Општи исходи, односно кључне компетенције. Општи исходи програма ФООО остварују се кроз различите садржаје и активности у настави српског језика.

Кроз реализацију садржаја предмета Српски језик у првом циклусу, одрасли истовремено развијају и примењују вештине проналажења података и тумачења линеарних и нелинеарних текстова - мапа, графикана и слично, читају и правилно записују бројеве и мере које се користе у свакодневним животним ситуацијама. Добро савладано читање и разумевање прочитаног текста важно је при решавању текстуалних задатака из математике, као и за разумевање различитих текстова са којима се одрасли сусрећу, било из радозналости, било у оквиру наставних задатака из различитих предмета.

Садржајима у оквиру теме Усмено изражавање и разумевање прочитаног (слободно причање или препричавање различитих линеарних и нелинеарних текстова, казивање о гледаним емисијама, причање о властитим искуствима и, догађајима са радног места, из породице и средине и сл.) одрасли се подстичу на јасно изражавање ставова, судова и осећања, изношење сопственог гледишта и образлагање, подстицање аргументовања, чиме се остварују многи заједнички исходи. Садржаји и активности предвиђени у оквиру наставе српског језика

омогућиће да се на одговарајући начин дискутује о различитим ситуацијама које су од интереса за одраслог лично, за његову породицу, заједницу у којој живи и ради, као и ширу друштвену средину и демократско друштво у целини.

Радом на одабраним текстовима који садрже здравствене и еколошке поруке стичу се различита знања и компетенције из области здравства и екологије и подстиче коришћење животних вештина које омогућавају одраслима да се ефикасно носе са изазовима и захтевима свакодневног живота. Читањем и разговором о прочитаном, одрасли су у прилици да развијају правилан однос према свом здрављу, као и здрављу чланова своје породице.

Радом у малим групама и паровима, организовањем различитих сценских, односно драмских игара о ситуацијама из свакодневног живота, одраслима је омогућено да стекну вештине сарадње и тимског рада, да заједнички поставе проблем и кораке у његовом решавању и да анализирају шта су урадили и шта су постигли.

Предметни исходи. Основна језичка писменост примаран је услов и неопходно средство одраслом за активно учествовање у свакодневном животу и раду. Предложени исходи осмишљени су тако да омогућавају одраслима изградњу капацитета за успешније функционисање у разноврсним животним ситуацијама, ефикасније решавање проблема, лично напредовање и даље учење и образовање. Листа исхода дата је по областима наставе српског језика у првом циклусу. Наставник осмишљава и организује наставу усмерену ка исходима, односно оним знањима, вештинама и способностима којима одрасли треба да овладају, како би ефикасније и квалитетније обављали своје животне улоге и наставили школовање у другом циклусу.

Предметне теме и области. Садржај предмета Српски језик дат је кроз теме, које су тако структуриране да омогућавају остваривање предвиђених исхода.

Програм предмета Српски језик у првом циклусу садржи следеће теме:

Основно описмењавање - учење читања и писања;

- Усмено изражавање и разумевање прочитаног;

- Писано изражавање;

- Граматика;

- Књижевност.

Основно описмењавање - учење читања и писања

(период од првих сто часова)

На првим часовима неопходно је утврдити технику читања одраслог. Проверавање вештине читања и писања може се вршити на садржају приказаном у материјалу за учење и подучавање. У настави основног описмењавања, у периоду од првих 100 часова, одрасли треба да овладају читањем и писањем ћирилице и латинице штампаним словима. Свакако, у зависности од могућности напредовања одраслих, обрада слова може се наставити и у других сто часова.

Прво се учи ћирилично, а потом латиничко писмо, али је могуће и обрнуто, у зависности од карактеристика конкретне групе одраслих, њиховог предзнања и средина из којих долазе.

С обзиром на већ постојећа искуства одраслих, могу се групно обрађивати слова и упоредо овладавати техником читања и писања. Наставник процењује који број слова ће се обрађивати у току једног часа. Уколико је наставник у могућности, слова се могу обрадити и комплексним поступком.

У почетном описмењавању одрасли уочавају гласове и слова као ознаке за гласове. Запажају да сваком гласу одговара један знак - слово, да више слова чини реч, а више речи реченицу. Уочавају колико гласова има у речи и који је редослед гласова и слова у тој речи. Затим уочавају и реченицу, број и редослед речи у реченици и др. Истовремено, од слова (са нпр. израђених картица) могу да састављају речи и реченице, које наставник записује на табли и упоредо чита.

С обзиром да се са читањем упоредо одвија и писање, одрасле треба подстицати да смишљају рачи од научених слова и да их записују, да у паровима једни другима диктирају слова и речи.

Поред читања, записивања и преписивања речи и реченица, у наставу се постепено уводе и кратки текстови, који садрже корисне и значајне информације за одраслог. С обзиром на различите нивое познавања писма од стране одраслих, као и различите нивое познавања српског језика, у почетном описмењавању треба користити текстове састављене од речи које се свакодневно употребљавају. У почетном описмењавању одраслих, треба избегавати читање и преписивање кратких текстова (на пример, песмица намењених деци), који, због своје специфичне структуре, нису у функцији остваривања предвиђених исхода.

Садржаји из теме Усмено изражавање и разумевање прочитаног распоређени су на цео први циклус. Током целе године неопходно је подстицати усмено изражавање користећи прочитане текстове, као и слободно причање о свакодневним догађајима из живота одраслих. Стога, садржаји из теме Усмено изражавање и разумевање прочитаног дати су обједињено.

Од самог почетка процеса описмењавања, наставник треба да обезбеди такве наставне активности у којима ће одраслима бити омогућено и да слободно причају о актуелним догађајима, да уз помоћ питања препричавају садржаје телевизијских емисија, филмова и сл., да разговарају о прочитаним текстовима, уочавају основна емоционална стања ликова из прочитаних текстова (радост, туга, љутња, љубомора) и личности из окружења, као и да наводе и тумаче ситуације у којима се ова стања испољавају. Наставник обезбеђује такве ситуације учења у којима одрасли на сваком часу обављају разноврсне активности: пишу, читају, усмено причају, описују и препричавају, одређују на пример, просторне и временске односе - кад и где се десила радња у кратком и једноставном тексту или догађају из њиховог свакодневног живота.

Истовремено, на садржајима предвиђеним за почетно читање и писање, уочаваће се и основна правописна правила - писање великог слова на почетку реченице, у именима и презименима људи, и коришћење тачке као знака интерпункције на крају реченице.

Неопходно је да наставник планира и реализује наставни процес тако да се успостави атмосфера међусобног поверења, подршке и припадности групи, што је један од најзначајнијих фактора за подстицање мотивисаности одраслих на редовније похађање наставе.

Стицање основа функционалне писмености (период од других сто часова)

Усавршавање технике читања и писања наставља се стицањем основа функционалне писмености током других 100 часова. У овом периоду, наставне активности су у највећој мери усмерене на разумевање различитих врста текстова, односно садржаја предвиђених за период стицања основа функционалне писмености.

Исходи из теме Усмено изражавање реализују се радом на кратким текстовима, једноставним по садржају и структури реченица (преовлађују речи до три слога, реченице до седам речи, речи се бирају по критеријуму фреквентности), тематски блиским одраслом човеку, његовим потребама, интересовањима, као и социјалном контексту из кога долазе. Истовремено, подстицање развоја усменог изражавања врши се организовањем таквих наставних активности у којима ће одраслима бити омогућено да слободно разговарају на теме које су им блиске - о свакодневном животу и раду, о различитим појавама из окружења, догађајима у породици, на улици, радном месту и сл. Пожељно је креирање наставних ситуација у којима ће одрасли моћи да вежбају правилно поздрављање, обраћање, представљање, као и изражавање молбе и захвалности. Оствареност предвиђених исхода за ову област процењује се у току других сто часова, као и на крају циклуса.

Неопходно је вежбање у усмереном читању различитих врста линеарних (књижевних, информативних), као и нелинеарних текстова (илустрације, табеле, графикони, дијаграми и сл.), уз претходно добијене задатке као што су: проналажење информација, података, чињеница, откривање и тумачење карактеристика ликова, радњи, догађаја и појава. Одрасле треба навикавати да доживе садржај текста и да доживљено изразе својим речима, да слободно изражавају ставове о прочитаном и доживљеном и да их образлажу. У току читања и

обrade текста одрасле треба оспособљавати да одговарају на постављена питања и да их правилно формулишу, да јасно и сажето усмено препричавају и сл.

Пожељно је бирати научно-популарне и информативне текстове из различитих средстава информисања, који ће обогатити знања одраслих о значајним личностима и догађајима, биљном и животињском свету и заштити животне средине, остваривању основних грађанских права и одговорности и права на социјалну и здравствену заштиту, образовање и запошљавање. Такође, користити текстове, садржаје различитих радио и ТВ емисија, из којих одрасли могу да проналазе различите информације корисне за успешније решавање свакодневних проблема, као на пример: о функционисању локалних самоуправа, као и надлежности појединих установа, о васпитању у породици, планирању породице, техникама ненасилног решавања сукоба, превентивним здравственим активностима и сл. Информације треба да су дате на различите начине, како би се омогућило што боље сналажење у различитим животним ситуацијама - коришћење мапа, плана града, упутстава на производима, обавештењима, тумачење података који су представљени табелама, графиконима (на пример, успех на неком тесту, месечна продаја неког производа, годишња производња неке фабрике, резултати неке анкете и сл.). Процењивање остварености предвиђених исхода из теме Усмено изражавање и разумевање прочитаног врши се у току других сто часова, као и на крају циклуса.

Треба имати у виду да се један исход може остварити различитим, међусобно повезаним садржајима. Такође, исти садржај може се користити за остваривање различитих исхода. Када је у питању, на пример, исход "одговара на једноставна питања у вези са текстом", неопходно је изабрати текстове из различитих извора информисања, који ће задовољити различита интересовања и узрасте одраслих. Овај исход може се остваривати на одломцима различитих краћих и једноставних књижевних текстова, на једноставним новинским чланцима и кратким текстовима из популарне литературе у којима су приказани признати појединци и догађаји из различитих средина из којих одрасли долазе, као и етничких група којима припадају.

Постављање питања једна је од погодних техника не само за вежбање разумевања прочитаног и јасноће у усменом изражавању, већ и за подстицање развоја критичког мишљења, као и учења како се учи. Важно је да питања буду отвореног типа, како би одговори могли да се образлажу. Дати су примери групе питања.

- Питања о значењима и садржају текста:

Шта ћете запамтити у овом тексту? О чему сте размишљали док сте читали текст? Шта Вам овај текст поручује? На која питања текст није одговорио?

- "Етичка питања" - тумачење поступака ликова или личности из свакодневног живота или из прочитаних текстова: Како тумачите, односно процењујете поступак...? Шта вам се допало, а шта није у поступку...? Како бисте Ви и Ваши пријатељи реаговали у истој ситуацији? Шта бисте Ви другачије урадили?

- Питања уз навођење аргумената "за и против" - формулисање аргумената за одбрану поступка, идеје, информације, као и против, без обзира на лични став одраслог.

- Когнитивна, метакогнитивна питања - истовремено се размишља о садржају (информацији и идејама и сл.) и о сопственом мисаоном процесу: Шта ја мислим о томе?

Како се то уклапа у оно што већ знам? Шта могу другачије да урадим сада када знам нешто ново? Да ли и шта се у мојим ставовима променило?

Радом на текстовима истовремено се уочавају и врсте реченица према комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне и заповедне) и по потврдности или одричности (потврдне и одричне), употреба великог слова на почетку реченице, као и знаци интерпункције на крају реченице, што су садржаји из теме Граматика и Писано изражавање. Од одраслих не треба захтевати да уче дефиниције појмова из граматике.

Потребно је осмишљавати такве наставне ситуације у којима ће одрасли бити у могућности да пишу кратке поруке члановима својих породица, да воде кратке белешке или састављају подсетнике, спискове намирница за куповину и сл.

Такође, одрасли уче да попуњавају неке од основних образаца, односно формулара како би могли самостално и успешно да функционишу у ситуацијама које захтевају ову вештину, што доприноси њиховом успешнијем сналажењу уопште и ефикаснијем старању и о себи и о члановима својих породица (да пријаве новорођено дете, упишу дете у школу, добију потребна документа за себе и чланове своје породице и сл.). Зато је неопходно оспособити сваког одраслог да научи да правилно напише своју адресу становања, иако исходи који се односе на употребу великог слова у писању назива места и улица нису предвиђени за основни ниво у првом циклусу.

У периоду од других сто часова постепено се уводе садржаји из теме Књижевност - приче, песме, басне, бајке и кратке народне умотворине. Читањем ових текстова, одрасли усавршавају технику читања, у могућности су да сазнају о свету око себе и шире, да се упознају са разним проблемима и начинима њихових превазилажења, да развијају и богате свој унутрашњи свет. Такође, читање књижевних текстова припрема одраслог за наставак школовања. Приликом одабира текстова, потребно је водити рачуна о речима и изразима који су у њима коришћени, односно колико често се употребљавају у свакодневном животу. Не треба инсистирати на репродуковању карактеристика књижевних врста, већ пажњу усмерити на разумевање прочитаног и исходе из ове области. При раду на остваривању исхода из књижевности - разликује прозни текст од текста у стиху, користити њихова постојећа искуства. Стога, увођење текстова сложених конструкција типичних за епику (приповетка, роман, епска народна песма), текстова састављених од архаичних речи или сложенијих стилских фигура (на пример, метафора, алегорија и др.), може отежати функционално описмењавање одраслих.

Савремене концепције наставе и учења померају акценат са садржаја и држања фронталне наставе на процес учења и активности одраслог. У том смислу, потребно је одабирати методе учења у настави српског језика које су прилагођене потребама и карактеристикама учења одраслог, које подстичу различите активности у процесу учења, односно наставе, стварају услове за самосталну конструкцију знања и умења, подстичу самоактивност, комуникацију и сарадњу. Одрасли имају различита искуства што је неопходно имати у виду приликом планирања и организације наставе српског језика у функционалном образовању.

Разговор, дискусија, рад на тексту, кооперативно учење у мањим групама одраслих и рад у паровима, као и практично смисаоно и искуствено учење само су неке од метода и облика рада погодних за реализацију наставе српског језика у раду са одраслима у циљу њиховог оснаживања, развоја самопоштовања и преузимања иницијативе и у процесу учења и у свакодневном животу.

Следи листа неких техника и активности које се могу користити у настави српског језика у првом циклусу у раду са одраслима. Оне се лако прилагођавају могућностима конкретне групе, као и појединцима. Многе од наведених активности могу се реализовати са оним одраслима који брже напредују и који су заинтересовани за даље напредовање и усавршавање. Предложене активности могу се примењивати у току првог циклуса, у оквиру свих предвиђених тема.

Коришћење и организовање информација - читање упутстава на производима, обавештењима, рачунима, упозорењима, распоредима вожње; попуњавање основних образаца, упитника и сл.; израђивање подсетника и списка за куповину; писање порука, обавештења, огласа, честитки, разгледница; формирање и вођење адресара, прављење и коришћење речника; израда скица и мапа на основу задатог текста; прављење дневног реда састанака и формулисање закључака; писање молби и сл.

Осмишљавање самосталних и заједничких прича и песама на задату или слободну тему.

Мозгалица - слободно асоцирање одраслих на задати појам; од речи (асоцијација) које наставник или одрасли записује на табли, одрасли смишљају и записују реченице, проширују их, састављају приче и сл.

Сценске игре или игре улога - осмишљавање и приказивање сцена из свакодневног живота уз формално и неформално опхођење, као на пример: наручивање производа телефоном, приказивање сцена "на шалтеру" и "у дому здравља", учествовање у разговору за посао, вођење емисије, репортаже и састанка и сл.

Пантомима - показивање задате (написане) сцене невербалном комуникацијом; ово је пожељна активност за вежбање у препознавању и испољавању осећања, као и за уочавање значаја невербалне комуникације.

Графичко обликовање текста - прављење огласа, обавештења, реклама, колажа, постера и сл.

Израђивање помоћног материјала за учење и наставу - осмишљавање текстова, резимеа, укрштеница, асоцијација, осмосмерки, питалица, задатака типа "избаци уљеза", "повежи", "упиши" и сл. (у групама или паровима).

Обавезни и напредни садржаји. Исходи на нивоу наставног предмета су основа за одабир програмских садржаја. Програмом су предвиђени обавезни и напредни садржаји.

Групе чине одрасли из различитих средина, узраста, животних искустава, знања и сл., па се јавља потреба за применом индивидуализације у настави српског језика. Неопходно је користити различите методе наставе и учења, осмишљавати различите ситуације учења и различите врсте интеракција. Осим обавезних садржаја, предложени су и напредни, намењени одраслима који успешно савладавају захтеве и овладавају предвиђеним основним исходима. Одраслом се омогућава да одабере напредне садржаје у складу са својим интересовањима, жељама и могућностима.

Почетно описмењавање појединаца који нису савладали оба писма, наставља се и у периоду од других сто часова, применом индивидуализације и диференцираних активности, као и организовањем допунске наставе.

У раду са одраслима који имају изразитије сметње у напредовању, наставници имају слободу да, у сарадњи са стручним тимом, модификују исходе и прилагоде их њиховим могућностима.

У зависности од степена познавања писма од стране одраслог, које се утврђује иницијалним тестирањем, наставник одређује које ће се писмо прво учити - ћирилица или латиница.

После почетне провере технике писања и читања свих одраслих, у првих 100 часова укључиће се они који не знају да читају и пишу штампаним словима ћирилице и латинице. Остали одрасли се прикључују групи у следећем блоку од 100 часова, када се наставне активности усмеравају и на остале исходе предвиђене за других 100 часова, односно садржаје планиране за период стицања основа функционалне писмености.

Повезаност са другим предметима. Кроз избор текстова који садржајем одговарају разноврсним интересовањима и потребама и подстичу успешно сналажење у свакодневном животу, а тематиком су везани за домене знања и вештина који се развијају у другим предметима, као и прецизним осмишљавањем задатака, активности и коришћењем различитих метода и облика рада, омогућава се повезаност са наставом других предмета. Истовремено, на часовима српског језика одрасли додатно утврђују, проширују и продубљују употребљива знања, примењују вештине и умења из различитих области и других наставних предмета.

Праћење напредовања и оцењивање одраслих. Дефинисани исходи за српски језик у првом циклусу представљају кључни ослонац наставницима у оцењивању и праћењу напредовања одраслих, као и планирања наредних активности. При томе је неопходно уважавати особености индивидуалног тока развоја и напретка сваког појединачно. Потребно је да наставник, у току описног оцењивања, даје повратне информације непосредно после активности, у континуитету, на јасан, прихватљив и подстицајан начин и тако указује на квалитет постигнућа и степен остварености предвиђених исхода. Овим се истовремено омогућава и оспособљавање одраслих за самостално праћење напредовања и самооцењивање, као и преузимање одговорности за сопствени рад и напредак. Потребно је имати у виду да се оствареност сваког предвиђеног исхода може и треба проверавати различитим задацима, отвореног и затвореног типа.

У првих сто часова треба оцењивати само исходе који се односе на почетно учење читања и писања - читање и писање једним писмом, штампаним словима; употреба великог слова на почетку реченице, великог слова у писању личних имена и презимена, као и употреба тачке на крају реченице. Могу се предложити следећи нивои читања у овом периоду - препознаје слова, сриче, шчитава, чита реч као целину, чита реченицу као целину. Поред давања описних оцена,

одрасли се могу и бројчано оцењивати. Пожељно је дати минимум две бројчане оцене, на диктату штампаним словима и провери технике читања. За писање су предложени следећи нивои - преписује слова, речи, реченице (уз помоћ наставника или самостално), пише краће речи и реченице (уз помоћ наставника или самостално), пише по диктату речи и реченице (уз помоћ наставника или самостално). У зависности од могућности, предзнања одраслих и њихове брзине напредовања, наставник процењује и бира исходе који ће се такође остваривати и процењивати у овом периоду.

Тек у периоду од других 100 часова треба прећи на оцењивање у односу на исходе из области усменог изражавања, осталих исхода из области писаног изражавања, разумевања прочитаног, књижевности и граматике.

Улога и начин коришћења Водича за наставу и учење. Као подршка остваривању програма ФООО, креиран је и Водич за наставу и учење. Водич је намењен заједничком раду наставника и одраслих. Наставницима служи као подршка за квалитетније планирање наставног процеса, ефикаснију реализацију програмских садржаја и предвиђених исхода.

Водич за наставнике и материјал за одрасле састоји се од различитих упутстава о томе како се даље могу развијати, као и примера текстова, наставних активности, задатака, који се могу прилагодити потребама конкретне групе одраслих. Замишљено је да се материјал кроз наставни процес стално развија, односно допуњује и обогаћује, у чему је неопходно учествовање како наставника, тако и самих одраслих.

Имајући у виду функционалност и флексибилност програма ФООО у целини, неопходност креирања услова за самосталну конструкцију употребљивих знања, прилагођеност програма и начина рада одраслима из различитих средина, различитих могућности и др., као и њихову заинтересованост за актуелне теме из свакодневног живота, материјал за учење и подучавање је сврсисходније и примереније средство у односу на коришћење класичних уџбеника у наставном процесу.

МАТЕМАТИКА

Циљ наставе математике у првом циклусу је стицање елементарне математичке писмености употребљиве у свакодневним животним ситуацијама.

Исходи

По завршетку првог циклуса одрасли ће умети да:

- прочита и запише дати број и упоређи бројеве по величини, прикаже број збиром у декадном бројном систему;
- користи знаке за основне рачунске операције и изврши основне рачунске операције у скупу природних бројева;
- користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама;
- одређује непознату величину у једноставним реалним ситуацијама;
- рачуна вредност бројевног израза са две операције истог приоритета (са и без калкулатора);

- прочита и формално запише разломак и препозна његов графички приказ;

- израчуна половину, четвртину и десетину неке целине;

- израчуна 10%, 20%, 25% и 50% неке величине;

- препознаје и именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и простору (коцка, квадар, пирамида, ваљак, лопта и купа);

- препозна коцку и квадар и идентификује њихове основне елементе;

- именује јединице за мерење дужине и зна њихове односе;

- именује јединице за мерење површине и зна њихове односе;
- израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника;
- израчуна површину квадрата и правоугаоника;
- изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем;
- именује јединице за време (минут, сат, дан, месец, година, век) и уме да претвара веће јединице у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама;
- изабере одговарајућу јединицу мере за мерење задате запремине течности (l, dl, cl, ml) и претвара јединице за мерење запремине течности из већих у мање;
- изабере одговарајућу јединицу мере за мерење задате масе (g, kg, t) и претвара јединице за мерење масе из већих у мање;
- примени мере у једноставним реалним ситуацијама;
- чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме;
- користи податке приказане графички или табеларно у решавању једноставних задатака и уме графички да представи дате податке.

ОБАВЕЗНИ И НАПРЕДНИ САДРЖАЈИ

Обавезни садржаји

Природни бројеви и рачунске операције са њима

- природни бројеви (читање, записивање и упоређивање природних бројева);
- основне рачунске операције са природним бројевима.

Разломци и проценат

- разломци (читање, записивање и графичко приказивање разломака облика $\frac{a}{b}$);
- разломци и проценат (израчунавање дела целине).

Примена бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама

- примена бројева и бројевних израза у једноставним реалним ситуацијама.

Облици и простор

- геометријски облици у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и у простору (коцка и квадар, лопта, ваљак, купа и пирамида);
- обим троугла, квадрата и правоугаоника;
- површина квадрата и правоугаоника.

Мерење и мере

- мерење и мере (дужина, маса, запремина, површина, време и новац).

Примена мера у једноставним ситуацијама

- мерење дужине, масе, запремине, површине и времена;
- изражавање одређене суме новца преко различитих апоена и рачунање са новцем;
- примена мерења и мера кроз основна израчунавања у једноставним реалним ситуацијама.

Обрада података

- читање и тумачење различитих графикона, табела и дијаграма;
- представљање једноставних података табелама и графиконима.

Напредни садржаји

Природни бројеви и рачунске операције са њима

- читање и тумачење информација које су дате у нумеричкој и текстуалној форми;
- бројевни изрази и њихово коришћење у реалним ситуацијама.

Разломци и проценат

- израчунавање дела неке целине (разломак и проценат);

- читање и формално записивање процента као разломка $\frac{n}{100}$ ($n \leq 100$).

Примена бројева и бројевних изрази у реалним ситуацијама

- примена бројева и бројевних изрази у реалним ситуацијама.

Облици и простор

- израчунавање обима и површине сложених фигура у равни када су подаци дати у истим мерним јединицама;
- површина коцке и квадра.

Мерење и мере

- мерење и мере у реалним ситуацијама.

Примена мера у једноставним ситуацијама

- мерење дужине, масе, запремине, површине и времена у једноставним реалним ситуацијама и рачунање са новцем.

Обрада података

- прикупљање, обрада података и представљање података једноставним дијаграмима и табелама.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Циљ наставе математике у првом циклусу је да оспособи одрасле да примењујући стечена математичка знања решавају једноставније реалне проблеме. С обзиром на то да одрасли поседују одређена предзнања стечена током живота, сврха предмета јесте да се та знања допуне, систематизују и функционализују, тако да овладају основном математичком писменошћу. На тај начин ће се поставити основа и за даљу обуку и за целоживотно учење.

Наставник при планирању и реализацији наставе треба да уважи постојећа предзнања одраслих водећи рачуна и о томе да се целокупан процес учења (усвајање, утврђивање и систематизација математичких знања, вештина и компетенција) одвија на часовима математике. Зато је важно да наставник омогући сваком одраслом да кроз различите активности на часу, кроз групни и индивидуални рад перманентно учи и напредује.

Општи исходи, односно кључне компетенције. Кроз реализацију наставе математике у првом циклусу остварују се и општи исходи основног образовања одраслих. Настава математике је најодговорнија за развијање математичке писмености, али је значајна и за развијање компетенција које се односе на основе научне писмености, решавање проблема и управљање сопственим учењем. Кроз наставу математике развијају се и језичка писменост и компетенције које се односе на социјалне интеракције и сарадњу са другима. Међупредметним повезивањем развијају се дигитална писменост и иницијативност и предузимљивост.

Иако на први поглед математика није директно повезана са развијањем здравствених и еколошких компетенција, као и са развијањем грађанске одговорности за демократију и

културне свести, мултикултуралности и креативности, избором одговарајућих садржаја, метода и активности на часовима, може се допринети развоју и ових компетенција.

Наставник при реализацији програма поред предметних исхода, стално треба да има на уму и опште исходе како би наставни процес усмеравао тако да кроз наставу математике пружи што већи допринос развијању општих компетенција.

Исходи предмета. Знања, вештине и способности које одрасли треба да усвоје до краја првог циклуса дефинисани су кроз исходе учења. Исходи су описи одређених активности које ће одрасли умети да обавља након што савлада програм овог предмета.

Наставни програм математике у првом циклусу је заснован на исходима, што значи да се тежиште рада помера са садржаја на резултате и постигнућа у учењу математике. Приоритетни задатак наставника је остваривање исхода. Наставни програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да оствари исходе, која средства и методе ће да примени, као и које активности ће за то одабрати. Дефинисани исходи показују наставнику и која специфична знања и вештине су потребни за даље учење и ефикасно деловање у животу.

Основни критеријуми за дефинисање предметних исхода за први циклус јесу њихова непосредна употребљивост у оспособљавању одраслог за ефикасно и квалитетно обављање активности везаних за његове главне животне улоге у оквиру породице и друштвене средине.

Листа предметних исхода дата је по наставним темама, па се тако, на пример, кроз тему Облици и простор остварују исходи:

- препознаје и именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и простору (коцка, квадар, пирамида, ваљак, лопта и купа);
- препознаје коцку и квадар и идентификује њихове основне елементе.

Међутим, поједини исходи се могу развијати континуирано кроз више тема, јер је однос између исхода и обавезних садржаја такав да се један исход може остваривати кроз рад на различитим садржајима и обрнуто, један обавезни садржај може да буде од користи у остваривању различитих исхода. На пример, кроз рад у теми Разломци и проценат непосредно се остварује исход који предвиђа умење одраслог да израчуна половину, четвртину и десетину неке целине, али се он може развијати и кроз тему Мерење и мере.

Као други пример може да послужи исход да одрасли чита једноставне графиконе - овај исход се остварује кроз тему Обрада података, али га је могуће остваривати и кроз све остале теме.

Такође, важно је да наставници знају да се овако дефинисани исходи не остварују једнократно, већ се граде постепено и кумулативно. Наставник планира наставни процес с обзиром на обавезу да одрасли у што већој мери остваре дефинисане исходе. Због тога предметне садржаје за сваки наставни блок наставник бира с обзиром на њихову целисходност у остваривању исхода. Остварени исходи учења су важне информације одраслима, наставницима, послодавцима и широј друштвеној заједници о компетенцијама које су одрасли стекли током школовања.

Предметне теме и области. Програм предмета Математика за основно образовање одраслих у првом циклусу садржи следеће области:

- Природни бројеви и операције са њима;
- Разломци и проценат;
- Примена бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама;
- Облици и простор;
- Мерење и мере;
- Примена мера у једноставним ситуацијама;
- Обрада података.

Програмом је предвиђено да се области: Природни бројеви и операције са њима; Разломци и проценат; Примена бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама реализују у првих 100 часова (што представља основно математичко описмењавање), при чему већи број часова (половину од планираних) треба одвојити за реализацију садржаја из области Примена бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама.

У наредних 100 часова (основе функционалне математичке писмености) треба реализовати наставне садржаје из области: Облици и простор; Мерење и мере; Примена мера у једноставним ситуацијама (препоручује се око 80 часова) и Обрада података.

При реализацији овог програма највећи број часова је предвиђен за области из којих су знања примењива у једноставним животним ситуацијама, што је и један од основних циљева учења математике у овом циклусу. Препоручена расподела наставног времена треба да повећа ефикасност наставе и да омогући одраслима да на часу усвоје знања, али и да их утврде и систематизују.

Дефинисани исходи представљају основу за одабир програмских садржаја. Програмом су предвиђени обавезни и напредни садржаји. Применом различитих наставних метода и облика рада, након првих 100 часова учења математике очекује се да одрасли умеју да читају, пишу и упоређују природне бројеве; да владају техником основних израчунавања (сабирање, одузимање, множење и дељење природних бројева), односно да умеју да читају и разумеју информације које су дате бројевима и математичким симболима у нумеричкој и писаној форми. Пожељно је да одрасли буду оспособљени да употребе математику (знања о бројевима и рачунским операцијама) у различитим контекстима, укључујући и коришћење математике у новим ситуацијама или измењеним контекстима. Након наредних 100 часова, очекује се да одрасли умеју да именују и препознају геометријске објекте у равни и простору и да знају њихова основна својства; да умеју да израчунају површину квадрата и правоугаоника; да знају основне мере и јединице мере и да их примењују у реалним ситуацијама; да умеју да читају једноставне графиконе, табеле и дијаграме, као и да тумаче податке који су представљени различитим графичким формама.

Након што наставник утврди почетна знања одраслих, они који владају основним рачунским операцијама (које се уче у првих 100 часова) могу се укључити у други, односно следећи наставни блок од 100 часова.

Током реализације програма потребно је стално подстицање одраслих да размишљају на математички начин, који подразумева уочавање, решавање, проверавање, закључивање, апстраховање, генерализовање, што доприноси развијању логичког и апстрактног мишљења.

Програмом су предвиђени и напредни садржаји који су намењени одраслима који брже напредују, показују посебно занимање за математику или су заинтересовани за наставак школовања у средњој школи. Напредни садржаји омогућују одраслом да одређене теме проучи детаљније или да усвоји нова знања из области које га интересују (на пример: површина коцке и квадра - садржај који се ради само на напредном нивоу). Избор напредних садржаја наставник прави у сарадњи са одраслим на основу показатеља добијених кроз праћење напредовања или на иницијативу самог одраслог. Као и обавезни, и напредни садржаји могу да се обрађују и кроз индивидуални и кроз групни рад. У оба случаја наставник води процес, одраслима пружа потребну помоћ и подршку и све време рад и резултате рада управља ка остваривању предвиђених исхода.

На крају првог циклуса очекује се да одрасли владају основним елементима математичке писмености, коју чини способност разумевања бројева и мера; способност да се користе основне рачунске операције, проценти, разломци; као и разумевање елементарних облика математичких представљања графиком, формулом и статистиком, како би се решио низ задатака у свакодневним ситуацијама. При томе, нагласак је више на процесу него на резултату, више на активностима него на акумулирању знања.

Природни бројеви и операције са њима

Програм математике за први циклус ФООО предвиђа да одрасли упознају бројеве природног низа и број нулу, односно да упознају и разумеју систем природних бројева и његова својства.

Један од основних појмова у математици је број, који је настао из потребе за пребројавањем елемената неког мноштва. Први бројеви са којима се сусрећемо су природни бројеви. Низ природних бројева је уређен, јер је сваки број низа већи од претходног, а мањи од следећег броја. Бројеве записујемо у декадном систему помоћу цифара. Декадни систем је позициони, што значи да свака цифра тог система има своју бројну и месну (позициону) вредност. Помоћу бројева прецизно изражавамо количине.

Појам броја се најчешће уводи преко појма скупа. Оваква поступност не мора бити заступљена при реализацији овог програма, јер одрасли већ имају извесна знања о бројевима које су стекли на основу личног искуства. Ако затражимо од одраслих да наведу где све користимо бројеве, шта записујемо бројевима, биће мноштво примера који ће указивати на присуство бројева тј. математике у свакодневном животу (бележење датума, цене, рачуни, бројеви телефона, количине...). Уочавање основних својстава природних бројева, као и тачно читање и правилно записивање природних бројева, затим представљање бројева у облику збира у декадном систему, допринеће систематизацији знања одраслих, што може знатно олакшати решавање разних проблемских ситуација.

Програм предвиђа и да одрасли упознају својства основних рачунских операција, као и начине рачунања, како би стечена знања применили у реалним животним ситуацијама.

Упознавање основних својстава рачунских операција и техника основних израчунавања треба реализовати на што конкретнијим примерима, који ће одраслима бити јасни и сврсисходни. Израчунавања најпре треба вршити са мањим бројевима (једноцифреним и двоцифреним), а касније и са вишецифреним бројевима. Својства рачунских операција треба објаснити на једноставним примерима, који су блиски искуству одраслог (својство замене места сабирака или здруживања сабирака на примерима куповине више различитих артикала).

Разломци и проценат

Појам разломка је најједноставније увести дељењем неке целине на два једнака дела (дељење јабуке, чоколаде, листа папира... на пола) уз објашњење да се дељење целог на два

једнака дела може представити у облику разломка (који се чита: једна половина). Потом се

на сличан начин уводе и остали разломци облика $\frac{a}{b}$.

Проценат се уводи преко разломака: 50% је неке вредности, а 25% је вредности.

Проценат 10% се уводи као десети део неке вредности, а 20% као 2 пута 10%.

Одраслима на напредном нивоу проценат се може објаснити и као разломак $\frac{n}{100}$ ($n \leq 100$).

Након записивања и читања разломака потребно је увежбати и графичко представљање разломака (именовање означеног дела неке целине или графичко означавање дела целине). Разломци се графички могу представити дељењем дужи, круга или квадрата, чиме би се извршило повезивање са садржајима из области Облици и простор.

Одређивање дела неке целине затим је потребно увежбавати на разноврсним примерима. Примери треба да буду тако изабрани да одрасли могу да читају и разумеју информације које су записане разломком, да правилно одреде део целине или да одреде проценат од неке величине. Приликом ових израчунавања одрасли резултате могу да проверавају употребом калкулатора, јер је овде акценат више на поступку израчунавања, него на самом израчунавању.

Примена бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама

Програмом је предвиђена област која се односи на примену бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама. Ова област је за одрасле веома важна, јер им јасно указује на

повезаност садржаја које уче са практичном применом истих. Такође, у оквиру ове области могуће је остварити повезивање садржаја са садржајима наставног предмета Одговорно живљење. Бројевни изрази се могу односити на све актуелне теме и интересовања одраслих, што их додатно може мотивисати и заинтересовати за рад. Ево неколико примера:

- попуњавање формулара где је потребно унети нумеричке информације (чекови, признанице, анкете итд.) и образаца у којима се бројеви записују и у текстуалној форми;
- коришћење бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама (интересантни подаци везани за спортске и културне манифестације, куповина, плаћање рачуна, планирање кућног буџета);
- читање и разумевање информација које су записане разломком (половина броја становника, четвртина запослених, трећина укупних прихода...);
- израчунавање процента (попуст од 10%, 20%, 50%... при куповини), као и представљање различитих података процентом (проценат гласача, проценат анкетираних, проценти који се односе на уштеду енергије, на информације о здрављу...).

Облици и простор

Почетна настава геометрије може се организовати тако да одрасли геометријске облике у равни и простору и нека њихова својства упознају практичним радом, преко разноврсних модела фигура у току посматрања, цртања, резања, пресавијања, мерења, процењивања, упоређивања, поклапања итд. При томе одрасли уочавају најбитнија и најопштија својства одређених геометријских објеката у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и простору (коцка и квадар), а такође уочавају и геометријске фигуре и тела у окружењу (предмети различитих облика: прозорска окна, врата, слике, кутије, куће...).

Израчунавање обима троугла, квадрата и правоугаоника, као и израчунавање површине правоугаоника и квадрата треба реализовати на једноставним примерима из свакодневног живота (постављање жичане оgrade или украсних лајсни, прављење рамова или постављање подних плочица, шивење прекривача и завеса, површине под засадом...).

Уочавање основних својстава геометријских објеката у простору може се остварити прављењем мреже коцке и квадра од папира, односно израдом модела коцке и квадра од жице или картона. Модели и мреже треба да олакшају схватање просторних односа и омогуће лакше израчунавање површине коцке и квадра и каснију примену на једноставне реалне ситуације (кречење просторија облика квадра, прављење кутија од картона...).

Систематски рад на развијању елементарних просторних представа код одраслих у овом циклусу треба да створи добру основу за шире и дубље изучавање геометријских фигура и њихових својстава у наредним разредима.

Мерење и мере

За развијање основних знања о мерама и јединицама мере потребно је користити очигледна средства и давати одраслима да процењују и мере различите предмете из окружења. Тада треба истаћи да приликом мерења користимо стандардизоване јединице:

- за мерење дужине: km, m, dm, cm, mm;
- за мерење масе: t, kg, g;
- за мерење запремине течности: hl, l, dl, cl, ml;
- за мерење површине: km², m², dm², cm², mm²;
- за време: час, минут, секунд, дан, седмица - недеља, месец, година и век;
- користимо и новац (динар).

Свакодневно користимо различите мере кад хоћемо да одредимо дужину, висину, масу и време. Могуће је навести велики број ситуација у којима примењујемо различита мерења: мерење висине и телесне масе, мерење различитих животних намирница, мерење просторија, објеката, мерење времена... Приликом примене мера потребно је изабрати одговарајућу јединицу мере.

Важно је истаћи да одрасли треба да усвоје знања која се односе на јединице мере и њихове односе, како би та знања могли да примењују приликом различитих израчунавања. То практично значи да одрасли треба да знају основне јединице мере, као и да изаберу одговарајућу јединицу за различита мерења. Претварање јединица из већих у мање треба показивати и увежбавати на једноставним примерима, док претварање мањих јединица у веће треба вежбати само на примерима када се мања јединица у већој садржи цео број пута, јер се у првом циклусу не користе децимални бројеви. На претварању мерних јединица не треба превише инсистирати, већ у зависности од предзнања одраслих и њихове заинтересованости за ову област, прилагодити и одмерити тежину задатака.

Обрада података

Обрада података се односи на читање једноставних графикана, табела и дијаграма, као и на тумачење података који су представљени различитим графичким формама: табела, графикон (на пример, успех на неком тесту, месечна продаја неког производа, годишња производња неке фабрике, резултати неке анкете...). Одраслима треба сугерисати да се подаци који су приказани графички или табеларно могу користити у решавању једноставних задатака, као и да се решења неких задатака могу графички представити на основу датих података (на основу датих података одрасли бира графичку форму како би приказао те податке).

У оквиру ове области пожељно је повезивање са садржајима у оквиру самог предмета (на пример: графичко приказивање података повезати са читањем вишецифрених бројева, са разломцима или процентом), као и са предметом Дигитална писменост.

Повезаност са другим предметима и модулима. Циљ наставе у првом циклусу је основно описмењавање одраслих, као и стицање основних елемената функционалне писмености, те је у првом циклусу приоритет у међупредметном повезивању управо допринос свих предмета и модула основном описмењавању и стицању основа функционалне писмености.

Примери повезивања са наставним садржајима других предмета могу се наћи у скоро свим областима математике у првом циклусу. У оквиру области Примена бројева и бројевних израза у реалним ситуацијама могуће је остварити повезивање садржаја са садржајима предмета Основне животне вештине (тако што ће се задаци актуелизовати темама које се реализују у оквиру овог предмета) или у оквиру области Обрада података повезивање са предметом Дигитална писменост (представљање података различитим графичким формама: табеле, бардијаграм, круг са сегментима "питице" и сл.).

Праћење напредовања и оцењивање одраслих. Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење напредовања и оцењивање одраслих.

Праћење напредовања одраслих обавља се тако да обезбеди што поузданије сагледавање њиховог развоја и напредовања. Оцена треба да буде поуздана мера напредовања и да делује као подстицај за даље напредовање одраслог. Оцењивање и одраслом и наставнику пружа информације о степену остварености исхода, као и о напредовању у односу на почетни ниво знања. Оцењивање, пре свега, треба да буде корисно, односно да буде у функцији унапређивања наставе и учења.

Критеријуми за оцењивање успеха из наставног предмета су: врста, обим и ниво знања и вештина и ангажовање одраслог у раду на часовима. Ангажовање у раду на часовима процењује се на основу:

- активног учествовања у настави (спремност за самосталан и групни рад, учествовање у разговору и дискусији, spremnost da postavi pitanje ako nesto ne razume);
- сарадња са другима (спремност да ради и сарађује у групи, допринос резултатима групног рада);
- уважавање других (спремност да подржи друге, да прими и пружи помоћ).

Улога и начин коришћења Водича за наставу и учење. Као подршка остваривању програма, креирани су и Водич за наставу и учење и материјал за одрасле. Главна њихова сврха јесте да осигурају што квалитетнији и ефикаснији заједнички рад наставника и одраслих. Наставницима Водич служи као подршка да квалитетно реализују програм, односно да ефикасно планирају и

изводе наставни процес. Одраслима материјали служе као извори и ослонци у учењу. Помоћу материјала који су за њих припремљени одрасли се укључују и активно учествују у наставном процесу. Водич за наставника и материјали за одрасле не представљају уџбеник, већ су путоказ наставнику како да их што успешније користи тј. како да у што већој мери и што успешније функционализује и индивидуализује наставни процес и како да га, у сарадњи са одраслима, даље развија и унапређује сагласно њиховим потребама, интересовањима, карактеристикама и могућностима.

У Водичу су дати примери на основу којих наставници могу сами да направе материјал прилагођен потребама њихових одраслих, што се од наставника и очекује. За сваку наставну тему дате су разноврсне активности и различити типови задатака, као и задаци на више нивоа сложености, који се могу искористити на настави, али и модификовати према специфичности групе одраслих. Дакле, у пракси примене и на основу стеченог искуства у наставном процесу, овај материјал се стално развија, односно допуњује и обогаћује. У таквом унапређивању материјала за наставу и учење учествују и наставници и одрасли.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ наставе енглеског језика у ФООО је оспособљавање за елементарну комуникацију у свакодневним ситуацијама коришћењем енглеског језика.

ИСХОДИ

По завршетку првог циклуса одрасли ће бити у стању да:

Рецептивне вештине (слушање и читање)

- препозна значење једноставних свакодневних речи и израза уколико се говори разговетно и полако и ако се важне ствари понављају;
- препозна основни смисао веома једноставних и кратких исказа или питања у којима преовлађују интернационални термини (уз понављање читања, слушања);
- препознаје конкретне детаље и познате речи (на пример, називе и бројеве) у веома кратком тексту или директном обраћању (уколико се говори полако и разговетно или омогући понављање читања);

Продуктивне вештине (говор и писање)

- представи себе и одговори на једноставна питања којима се траже лични подаци;
- искаже разумевање или неразумевanje саговорника;
- именује неке ствари из свог непосредног окружења (школа, кућа...);
- препише бројеве, слова, појединачне речи.

ОБАВЕЗНИ И НАПРЕДНИ САДРЖАЈИ ЗА ПРВИ ЦИКЛУС

Обавезни садржаји

- поздрављање и упознавање;
- лични подаци;
- једноставна упутства;
- бројеви;
- људи и ствари;
- храна и пиће.

Greeting

Introducing

Hello/ Hi/ Good morning. I am /My name is...This is, She is... What is your/her name?Nice to meet you. How are you? I'm fine, thanks. And you? Goodbye/ Bye/ See you

Basic personal information

Where are you from? Where do you live? I live...

Where is (Belgrade)? It's in (Serbia). Are you (a student)?

What is your job? I am a (baker, taxi driver)... Are you married?

Do you have a brother/ a sister?

Simple commands

Look! Write! Read! Listen! Open! Stop! Wait! No smoking! Go! Start!

What does listen mean? Can you spell that, please? What is pomoć in English? What is this in English?

Help me, please. I don't understand. Sorry, I do not know. Thank you.

Numbers

How old are you? I am 30. What is your phone number?

What time is it? It's 8 o'clock.

How much is this? It is 50 dinars/euros.

People and things

Who/What is this? This is/That is (name, my brother...) It's a car/bus/book...

I like/ don't like/hate English/ pizza/ my job.

What is in the bag? What colour is it? Is he/she/it...?

He / She/ It is (big, small, long, short, young, old...). Does she have long hair/ blue eyes?

Food and drink

Can I have a sandwich/ soup/ pizza/coffee, please?

Here you are. Anything else? An apple juice/a mineral water/milk/yogurt/an ice-cream/a chocolate cake...

Напредни садржаји

- учтиви изрази;

- одећа;

- делови тела;

- дневне активности.

Polite address

Excuse me, can ... I(leave)? Thank you very much.

Sorry. Can you say it again, please. How do you do? Pleased to meet you.

Clothes

It's a shirt/ dress/skirt/coat/jacket/t-shirt/shorts...

My shirt is blue. I wear blue jeans. I wear sandals in the summer.

Body parts

leg, hand, head, finger, hair, stomach, eyes, ears...

Daily routines

What do you like doing (in the morning/evening)?

I like watching films/reading newspaper/sleeping.

When do you have lunch/ study English? What do you drink in the morning?

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Начин остваривања програма је заједнички за све циклусе и описан је у делу који се односи на програм предмета Енглески језик за други и трећи циклус.

ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ

Циљ наставе предмета Дигитална писменост је оспособљавање одраслих за самосталну употребу информационо-комуникационих технологија с циљем креирања, претраге, чувања и размене дигиталних информација и електронске комуникације, у контексту свих ситуација важних за његову породицу, посао, друштвену средину или лични развој.

ИСХОДИ

Исходи за крај првог циклуса

Расположиво време за реализацију првог циклуса износи 25,5 сати.

По завршетку првог циклуса одрасли ће умети да:

- укључи рачунар, пријави се на систем и безбедно га искључи;
- покреће програм и отвара фасциклу и документ са подразумеване локације;
- користи алатке за приказ и затварање прозора;
- сачува документ на подразумеваној локацији;
- проналази информацију на интернету на основу кључне речи;
- приступа интернет страници на основу адресе;
- приступа унапред креираном налогу електронске поште, чита и шаље поруку;
- бира језик за унос текста, уноси текст у текстуални документ, креће се кроз њега и једноставно га уређује операцијама брисања, преписивања, исецања, копирања и лепљења.

ОБАВЕЗНИ И НАПРЕДНИ САДРЖАЈИ

Прегледности и прецизности ради обавезни садржаји су у свим циклусима груписани у три целине:

- рад са документима у радном окружењу;
- претрага података и комуникација на интернету;
- креирање текстуалног документа.

Обавезни садржаји првог циклуса

Рад са документима у радном окружењу

- електронски уређај, дигитални податак, рачунар, софтвер и хардвер;
- делови рачунара и врсте рачунара;
- укључивање рачунара, пријава на систем, безбедно искључивање;
- руковање мишем;
- отварање документа;
- прелазак између прозора, употреба алата за приказ и затварање прозора;
- покретање програма са подразумеване локације, затварање програма;
- чување документа на подразумеваној локацији;
- обележавање документа, структура имена документа;
- брисање документа, употреба корпе за отпатке.

Претрага података и комуникација на интернету

- шта је интернет, садржаји на интернету;
- повезивање на интернет;

- електронска пошта и интернет;
- приступање интернет страници на основу интернет адресе, адресирање на интернету;
- основни упит за претраживање на интернету - постављање упита, тумачење резултата, безбедно претраживање;
- приступање постојећем налогу електронске поште. Структура адресе е-поште;
- безбедно читање поруке;
- одговарање на поруку, слање нове поруке.

Креирање текстуалног документа

- унос текста, избор језика за унос текста;
- кретање кроз текст;
- брисање, преписивање, исецање, пребацивање и копирање текста.

Напредни садржаји првог циклуса

- креирање и именовање фасцикли;
- промена величине прозора и премештање прозора;
- чување документа на жељеној локацији;
- напредни упит за претраживање на интернету ("", + , - , site:rs);
- заштита деце на интернету;
- чување и брисање поруке;
- прослеђивање поруке;
- креирање безбедне лозинке;
- подешавање величине и облика текста;
- поравнање текста;
- чување и брисање поруке;
- прослеђивање поруке.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Начин остваривања програма је заједнички за све циклусе и описан је у делу који се односи на програм предмета Дигитална писменост за други и трећи циклус.

ОСНОВНЕ ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ

Циљ модула је да оспособи одраслог за унапређење квалитета живота у подручјима здравља, породичног функционисања, животних ситуација, грађанске партиципације и предузимљивости.

ИСХОДИ

По завршетку програма одрасли ће умети да:

- препознаје и примењује основне принципе здравог начина живота и заштите здравља (превенције, контроле, вакцинације, лична и колективна хигијена, правилна исхрана);
- препознаје и идентификује карактеристике здраве породице;
- познаје главне изворе релевантних информација и начине доношења до њих;
- разуме визуелно представљање различитих садржаја (шеме, графикони и сл.);
- чита мапу (план града) и сналази се на основу ње;
- користи различите услуге савремених средстава (банкомати, аутомати, апарати...);
- препознаје значај поседовања неопходних личних докумената и увођења у грађанске евиденције;

- познаје врсте личних докумената и поступке њиховог добијања;
- унапређује своје капацитете за остваривање животних улога;
- идентификује своје могућности, склоности и интересовања за бављење одређеним пословима;
- сачињава планове за своју личну и радну будућност;
- уочава проблем, трага за решењем и предузима акцију;
- критички процењује једноставан свакодневни проблем и сопствену улогу у његовом решавању.

ОБАВЕЗНИ САДРЖАЈИ

Одговорно живљење

Здравље

- важност доброг здравља, превенције, редовних контрола здравља и вакцинације;
- значај и поступци колективне хигијене;
- заразне болести и епидемије;
- значај и основни принципи правилне исхране.

Породица:

- основни елементи функционалних и дисфункционалних породичних образаца.

Животне ситуације:

- извори релевантних информација;
- врсте и начин долазака до информација;
- разумевање и читање различитих симбола, графикона, дијаграма, шема;
- коришћење карата, мапа, шема саобраћаја, симбола на плану града;
- употреба апарата и аутомата за храну, пиће, паркирање, остављање пртљага, телефонских аутомата, банкомата.

Грађанско образовање

- начини и поступци за остваривање права и обавеза грађана и немогућност њиховог остваривања без личних докумената;
- лична документа - значај, врсте, поступци добијања и трајање.

Предузетништво

Управљање личним потенцијалима и могућностима:

- сагледавање личних карактеристика и могућности у остваривању животних улога;
- планирање могућих праваца деловања у остваривању различитих улога одраслих, конструктивним коришћењем знања, вештина и ставова;
- постављање циљева, планирање и доношење одлука о унапређивању породичног и друштвеног живота, школовања и рада.

Креативност, иницијативност и иновативност:

- уочавање проблема и потребе да се проблем реши;
- генерисање идеја о могућим решењима проблема;
- евалуација идеје, идентификовање захтева и ограничења;
- синтеза идеја, избор, сортирање и поређење;
- проналажење најпогоднијег решења;

- проверка и тестирање идеја и избора;
- комуникација идеје са другима - презентација и изложба;
- предузимање акције за решавање проблема.

Критичко размишљање и решавање проблема у породици, суседству и локалној средини:

- сагледавање и дефинисање кључних елемената породичног, макро и микро социјалног окружења који одређују квалитет живота појединца;
- идентификација и процена елемената на које појединац може да утиче;
- идентификација и поређење стратегија и избор најделотворнијег приступа за деловање појединца;
- процена могућих ефеката и последица деловања појединца, вредновање и редефинисање стратегије.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Реализација предмета подразумева да се сви очекивани исходи остваре кроз наставу, што је у складу са циљем ФООО - успешно учење у школи.

Општи исходи, односно кључне компетенције. Модул Основне животне вештине својим садржајима доприноси остваривању општих исхода како на директан, тако и на индиректан начин.

Општи исходи чијем развоју овај модул директно доприноси су: решавање проблема, грађанска одговорност кроз демократију, иницијативност и предузетништво, здравствене компетенције.

Решавање проблема

Знања и вештине неопходне за успешно решавање проблема стичу се у оквиру све три области овог модула. Поред тога, модели решавања проблема у оквиру модула користе се као дидактичко-андрагошке методе у реализацији садржаја.

Грађанска одговорност кроз демократију

Основу развоја ове компетенције чине садржаји области Грађанско образовање у оквиру које се, између осталог, одрасли упознају са врстама личних докумената и поступцима њиховог добијања.

Иницијативност и предузетништво

Кроз активности у оквиру Предузетништва, које је трећа област модула, одрасли добијају прилику да развију предузимљивост и иницијативност, самопоуздање и одговорност. Истовремено је ова област циљно оријентисана и на оспособљавање одраслих за сарадњу са другима и успешну социјалну интеракцију, кроз низ активности које подстичу креативност.

Здравствене компетенције

У оквиру области Одговорно живљење, предвиђени су садржаји који оснажују одрасле да одговорно приступе свом здрављу, здрављу своје породице и околине и на тај начин директно развијају здравствене компетенције, а индиректно утичу и на развој еколошке компетенције.

Предметни исходи. Исходи овог предмета се лако и природно повезују са њиховим темама и садржајима. Захваљујући томе, наставнику ће бити релативно лако да у настави функционално везује обавезне садржаје предмета за њихове очекиване исходе.

Сви исходи у овом предмету остварују се након завршетка одговарајућих тема, за које су везани.

Предметне теме и области. Основно полазиште у одређивању садржаја (или модуларних области и јединица) модула Основне животне вештине јесте потпуна функционализација садржаја и могућност имплементације наученог у свакодневне животне ситуације, а све у циљу побољшања квалитета живота одраслих.

Структуру модула чине три области:

- Одговорно живљење;
- Грађанско образовање;
- Предузетништво.

Програм области Одговорно живљење је циљно оријентисан на стицање знања, вештина и ставова неопходних за унапређење квалитета живота у подручјима здравља, породичног функционисања и уобичајених животних ситуација. Стога његову садржинску структуру чине следеће теме: здравље, породица, вештине примењиве у уобичајеним животним ситуацијама.

Полазна основа за реализацију теме здравља јесте упознавање одраслих са основним принципима здравог начина живота и заштите здравља. С обзиром на то да се у овом делу програма говори о важности превенције, вакцинације, редовним контролама здравља, правилној исхрани и заразним болестима, препоручује се да се оствари сарадња са неком здравственом установом, на пример, домом здравља и да се у обраду ових садржаја укључе одговарајући лекари.

Да би одрасли били у стању да препознају основне елементе здравог породичног функционисања, као и последице дисфункционалних односа у породици, неопходно је одрасле усмеравати на трагање, анализу, дискусију и процену конкретних примера дисфункционалних породичних образаца у њиховом непосредном окружењу.

У оквиру области Одговорно живљење посебан нагласак је стављен на сет животних вештина, који треба да омогући да се одрасли снађу у свакодневним животним ситуацијама, одговоре изазовима технолошког друштва и успешно користе продукте које оно нуди, буду успешни у свом радном и животном окружењу и у очувању свог и породичног здравља. Препоручује се да обука у овом делу предмета буде реализована тако што ће реалне ситуације и предмети представљати дидактички оквир за реализацију садржаја.

Област Грађанско образовање је циљно оријентисана на упознавање одраслих са врстама личних докумената и поступцима њиховог добијања. Коришћење примера из живота и праксе одраслих, као и упућивање на реалне ситуације са којима се сусрећу, може бити добар оквир за остварење планираног циља. На пример, упознавање са грађанским регистрима, личном документацијом, уверењима и сл. треба да буде праћено управо конкретним примерима - од изгледа, структуре и елемената ових докумената, па до указивања на њихов значај и штете од непоседовања. Веома је важно и упућивање на конкретне службе и инстанце у нашем друштву и у локалном окружењу одраслог које су везане за остварење његових права и обављање дужности. Препоручује се и посета некој од служби која издаје лична документа.

Трећа модулarna област је Предузетништво, која укључује три теме: управљање личним потенцијалима и могућностима; креативност, иницијативност и иновативност; критичко размишљање и решавање проблема у породици, суседству и локалној средини.

Област Предузетништво је усмерена ка развоју предузетничких ставова - особина личности и вештина које се сматрају предусловом за успешно деловање појединца у породичном, макро и микро социјалном окружењу. Крајњи циљ је да одрасли стекне знања и вештине које су примењиве и које му омогућавају брзо укључивање и праћење друштвено-економске ситуације у заједници, кроз адекватно прихватање промена у многобројним сегментима живота и рада. Подразумева стицање компетенције како би одрасли могли себи да обезбеде одговарајуће место у друштвеној заједници.

Област Предузетништво је релевантна за разне животне улоге одраслог, укључујући улоге у раду, друштвеном и приватном животу. Исходи Предузетништва одређују ново понашање које одрасли треба да покажу након процеса учења. Описују знање, вештине и ставове које ће одрасли стећи. Област Предузетништво у првом циклусу базира се на следећим принципима:

- изградња и одржавање позитивне слике о себи;
- разумевање, правилно деловање и управљање процесом напредовања у животу;
- позитиван став према променама и напредовању током живота;
- доношење одлука које воде побољшању;

- разумевање променљиве природе живота и рада.

При извођењу наставе, наставник треба да прати и надзире сваки део активности, како би био сигуран да иста води развијању знања, вештина и ставова специфичних за дати исход учења. С друге стране, мора одраслима оставити слободу да сами доносе одлуке и преузму ризике.

Теме у оквиру области Предузетништво су структуриране на начин да одрасле воде кроз три фазе - фазу током које ће одрасли да постане свестан чињенице да свако поседује квалитете који могу бити валоризовани, фазу чији резултат треба да буде конкретан план акције, односно осмишљен начин како да најбоље искористи сопствене потенцијале и валоризује квалитете и, коначно, фазу током које ће спознати да проактиван став може директно да допринесе побољшању квалитета живота. При реализацији области Предузетништва са одраслима треба имати у виду да њихова претходна негативна животна искуства, било приватна или професионална, могу бити додатни изазов за уочавање поседовања поменутих особина. Наставник треба да буде припремљен да одрасли могу имати песимистичан став по питању својих могућности и мањак мотивације.

Реализација садржаја теме "Управљање личним потенцијалима и могућностима" треба да почне разматрањем квалитета и могућности с једне стране, и потреба за побољшањима како би шансе које су на располагању биле искоришћене. У овој фази су у центру одрасли, односно његове карактеристике. Различитим активностима треба их наводити и мотивисати да препознају квалитете које поседују и да исте поставе у контекст реално употребљивих животних околности - професионалних и приватних. Одрасли треба да развију правилан однос према одабиру будућег деловања, имајући у виду своје потенцијале и могућности које су им на располагању. Треба да изграде проактиван - "како може" предузетнички став. Од одраслих се очекује да имају позитивну визију за себе и своју будућност, да су припремљени да активно учествују у заједници.

Предузетништво третира креативност (друга тема у оквиру Предузетништва) као процес развоја идеја које су вредне и оригиналне, а иновације као процес имплементације нових идеја. У контексту образовања одраслих, пажњу треба посветити искоришћавању и јачању њихових постојећих креативних потенцијала, иницијативности и иновативности. Од одраслих се очекује да правилно резонују, постављају питања и учествују у дискусијама, изразе способност за решавање проблема, да су у стању да креирају, комуницирају и преносе идеје јасно и самоуверено. Као резултат успешног спровођења ових садржаја, одрасли треба да оснажи ове особине и да буде способан за примену у конкретним контекстима. С обзиром на то да област Предузетништво (у оквиру овог модула) доминантно третира потенцијале одраслих и могућности за њихово искоришћавање, резултат успешног спровођења ових садржаја треба да буде конкретан план акције, односно осмишљен начин како да најбоље искористе сопствене потенцијале и валоризују квалитете.

Трећа тема из области Предузетништва "Критичко размишљање и решавање проблема у породици, суседству и локалној средини", указује да је развој предузимљивости нераскидиво повезан са развојем самосталности, одговорности, самопоуздања, преузимања ризика у разумним размерама, способностима критичког размишљања, решавања проблема и доношења одлука. Когнитивна димензија креативности и иновација помаже одраслима да развију вештине планирања, решавања проблема и доношења одлука које се тичу породичног, макро и микро социјалног окружења, а које одређују квалитет живота одраслог. Реализација садржаја треба да га оспособи да идентификује елементе у свом окружењу на које може да утиче и да препозна ефекте које ће својим деловањем да постигне.

У реализацији програма модула треба да доминира практичан и, кад год је то могуће, самосталан рад одраслог. Треба примењивати облике и методе рада са њим у центру и учење засновати на стварном контексту, да би се јачала одговорност и "власништво" одраслог над учењем, и рад у групи да би одрасли знали колико знају и шта даље. Одрасли морају да разумеју резултате - исход и сврху учења. Стога је потребно обезбедити да оно што се учи буде релевантно за њихова животна искуства и учинити учење партиципативним: искуство = сигурност у себе ("ја радим" и "ја разумем"), укључити партнере да би све деловало "стварно" - ко би могао да им помогне у учењу кроз пружање савета, информација, ресурса, учинити

учење сврсисходним то јест, какву би акцију одрасли могли да покрену као резултат учења, ко би вредновао то учење (породица, шира заједница, предузеће и др.), како би могли да изложе своје идеје другима.

Садржаје би требало реализовати путем разноврсних активности. Активности осмишљавати на такав начин да доприносе достизању једног или више исхода учења. Дужина трајања спровођења активности може варирати у зависности од обима и природе активности. Наставницима је за реализацију на располагању широк спектар метода наставе и учења са одраслим у центру, међу којима се, као посебно корисне, издвајају: изношење идеја, мапе ума, учење кроз рад, менторство и усмеравање, учење откривањем, подела улога на основу стварне ситуације, рад на решавању проблема, студије случајева и стварни сценарији, евалуација према заједнички утврђеним критеријумима, пројекти, рад у групи, "SWOT" анализа, дискусија и презентације. Важно је направити пажљив одабир да би се обезбедило да одређена метода одговара конкретним исходима учења.

Обавезни и напредни садржаји. У модулу Основне животне вештине нема напредних садржаја. Сви исходи су дефинисани тако да се може очекивати да се кроз наставу остваре и да их постигну сви одрасли, без обзира на међусобне разлике и животно искуство, интересовања, постојећа знања, породичну ситуацију и радне и професионалне амбиције и стремљења.

Повезаност са другим предметима и модулима. У циљу успешног остваривања дефинисаних исхода модула, препоручује се сарадња са предметима Српски језик и Дигитална писменост. Ово се посебно односи на области Животне вештине и Предузетништво.

Праћење напредовања и оцењивања одраслих. Одрасли треба да учествују у дефинисању критеријума учинка и развијају вештине самопроцене. За проверу постигнућа могу се примењивати три облика процене: процена одраслог од стране наставника, од стране других одраслих и лично (самопроцена). Препоручује се примена следеће динамике процене: иницијална евалуација - утврђивање предзнања на почетку процеса учења, формативна евалуација - праћење напредовања одраслог и утврђивање тешкоћа у току процеса учења и сумативна евалуација - евалуација постигнућа. За проверу постигнућа исхода учења могуће је користити следеће начине: групни пројекат и индивидуални пројекат (одрасли или група добија задатак за који планира и организује спровођење), разговор или презентација теме, играње улога (опсервирају се вештине понашања одраслих током игре улога), портфолио (одрасли прикупљају доказе својих постигнућа).

Препоручује се описно оцењивање, с обзиром на природу предмета. Оно што се може оцењивати јесте ангажованост одраслог, сарадња и уважавање осталих учесника.

Улога и начин коришћења Водича за наставу и учење. Водич за модул Основне животне вештине није уџбеник. Он треба да упуту наставника како да креира радионице кроз које ће најуспешније остварити дефинисане исходе и упућује га у садржаје које радионице треба да обухвате. Водич је помоћно средство наставнику како да успешно реализује наставу и омогући полазницима да остваре предвиђене исходе. Уз помоћ Водича наставници сами креирају материјале који ће одрасле привући и инспирисати на учење.

Други и трећи циклус ФООО

Циљ наставе у другом циклусу је стицање основа општег основног образовања и успостављање и развој базичних интелектуалних и социјалних вештина које су неопходне за унапређење квалитета личног, породичног и социјалног живота, наставак учења, социјалну интеграцију и постепену транзицију ка тржишту рада.

У састав другог циклуса улазе предмети: Српски језик, Математика, Физика, Хемија, Биологија, Историја, Географија, Одговорно живљење у грађанском друштву, Дигитална писменост, Енглески језик и Предузетништво.

Наставни план и програм другог циклуса еквивалентан је трећој години учења по важећем програму за основно образовање одраслих (1991.) или петом и шестом разреду основног образовања за децу.

Циљ наставе у трећем циклусу је завршавање основног образовања и стицање обуке за једноставно занимање.

Овај циклус подразумева даље стицање основног општег образовања и развој компетенција које увећавају запошљивост, омогућују улазак на тржиште рада и даље стручно образовање. Након завршеног трећег циклуса полазници су подједнако оспособљени за даљи наставак образовања, као и стицање квалификација за занимања.

Наставни план и програм трећег циклуса чине два дела.

У састав првог дела улазе предмети: Српски језик, Математика, Физика, Хемија, Биологија, Историја, Географија, Одговорно живљење у грађанском друштву, Дигитална писменост, Енглески језик и Предузетништво.

У састав друге половине трећег циклуса улазе:

- предмети: Српски језик, Математика, Одговорно живљење у грађанском друштву, Дигитална писменост, Енглески језик и Предузетништво;
- модул: Примењене науке;
- модули обука..

Наставни план и програм трећег циклуса је у погледу општеобразовних предмета еквивалентан четвртој години учења по важећем програму за основно образовање одраслих (1991.) или седмом и осмом разреду основног образовања за децу.

Одрасли који се укључују у функционално основно образовање према сведочанству о завршеном четвртим, петом или шестом разреду основне школе имају индивидуализовану наставу садржаја предвиђених модулом Основне животне вештине, као и предметима Дигитална писменост, Предузетништво и Одговорно живљење у грађанском друштву, како би се на одговарајући начин припремили за праћење наставе у другом, односно трећем циклусу.

Индивидуализацију припремног програма из ових предмета обавља предметни наставник, ако је потребно у сарадњи и уз подршку школског тима, а с обзиром на утврђена постојећа знања одраслог.

Наставни програм основног образовања одраслих

Наставни предмет: **Српски језик**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: други и трећи

Број часова у циклусу :153

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	- језичка писменост; - математичка писменост; - основе научне писмености; - дигитална писменост; - управљање сопственим учењем; - решавање проблема; - социјалне интеракције и сарадња са другима; - грађанска одговорност у/ за демократију; - здравствене компетенције; - еколошке компетенције; - иницијативност и предузетништво; - културни свет, мултикултуралност и креативност.
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКУС	- користи оба писма (ћирилицу и латиницу); - разликује у тексту битно од небитног; - препознаје и изабере основне информације у тексту; - напише разумљиву, граматички исправну реченицу; - користи основне жанрове писане комуникације: састави писмо, попуни образац, захтев, напише молбу, жалбу, изјаву, CV; - користи Правопис-школско издање и примени основна правописна правила; - примени основне књижевнојезичке норме у говору; - препозна синтаксичке јединице; - правилно користи падеже; - разуме фразеологизме која се употребљавају у свакодневной комуникацији; - у једноставним случајевима одреди значење непознатих речи и израза на основу њиховог састава или контекста у коме су употребљени; - користи Речник српског језика и Речник страних речи и израза; - препозна типове књижевног стваралаштва (писану и народну књижевност).
ТЕМЕ	1. ЧИТАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ 2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ; 3. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ И СВАКОДНЕВНА КОМУНИКАЦИЈА 4. ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК 5. КЊИЖЕВНОСТ-УСМЕНА И АУТОРСКА

СТАНДАРДИ	1. ОСНОВНИ НИВО - изражава се поштујући основну књижевнојезичку норму у свакодневном говору; - разговара о слободно одабраној теми (породица, пријатељи, филм, фудбалска утакмица...) и структурира своје казивање; - разликује уметнички од информативног текста; - разликује у тексту битно од небитног; - уме да запише једноставну информацију користећи оба писма; - саставља разумљиву, граматички исправну реченицу; - сажето препричава наративни текст (до 400 речи); - правилно употребљава падежне облике именских речи и глаголске облике (презент, перфекат и футур) у реченици; - одређује врсте реченица према комуникативној функцији (обавештајне, упитне и заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне); - препознаје различите облике казивања у књижевно-уметничком тексту: наратија, дескрипција и дијалог. 2. НАПРЕДНИ НИВО - разуме фразеологизме који се употребљавају у свакодневној комуникацији; - аргументовано расправља о проблему; јасно износи лични став о теми о којој се говори, уз уважавање и поштовање саговорниковог мишљења; - проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима); - изводи закључке о прочитаном тексту (нпр. узрок-последица); - користи фонд речи ширег обима (употребљава синонине); - пише сажетак једноставног информативног текста; - саставља краћи наративни или дескриптивни текст на задату тему и уме да га организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста); - разликује променљиве од непроменљивих врста речи; - примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовним променама; - одређује карактеристике лика (психолошке, социолошке и етичке) и међусобно их повезује.
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	1. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника 2. Андрагошка свеска наставника
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	1. Водич за наставника за предмет Српски језик; 2. Материјал за полазнике за предмет Српски језик; 3. Материјал на CD за наставнике и полазнике; 4. Посебно припремљени материјали: шеме, табеле, панои.

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Назив теме Назив блока	Број часова	
			За тему	За блок (Напомена за наставника: најкраће трајање блока је 60 минута)
1.ТЕМА		Читање и разумевање прочитаног	36	
	1. БЛОК	Читање и проналажење важних информација у тексту		3
	2.БЛОК	Читање нелинеарног текста у табелама		4
2.ТЕМА		Писано изражавање	34	
	3.БЛОК	Састављање биографије и писање молбе за посао		6
	4.БЛОК	Коришћење Правописа- школско издање		2
3.ТЕМА		Усмено изражавање и свакодневна комуникација	26	
	5.БЛОК	Проналажење и размењивање информација са интернета		4
	6.БЛОК	Разговор о догађају (посета позоришту, фудбалској утакмици...)		6
4.ТЕМА		Граматика, лексика, народни и књижевни језик	30	
	7.БЛОК	Настанак српског књижевног језика- Вук Караџић		8
5.ТЕМА		Књижевност-усмена и ауторска	27	
	8.БЛОК	Милутин Бојић: „Плава гробница"		6
	9.БЛОК	Иво Андрић-добитник Нобелове награде		4

Наставни предмет: **Математика**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: други

Број часова у циклусу: 153

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	- језичка писменост, - математичка писменост, - основе научне писмености, - дигитална писменост, - управљање сопственим учењем, - решавање проблема, - социјалне интеракције и сарадња са другима, - грађанска одговорност и одговорност за демократију, - предузетништво, - културна свест, мултикултуралност и креативност.
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКУС	- читање и записивање различитих врста бројева (природне, целе, рационалне); - превођење децималног записа броја у разломак и обратно; - упоређивање по величини целих бројева, и разломака са истим имениоцем или бројиоцем; - извршавање основне рачунске операције са бројевима истог облика (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим имениоцем); - коришћење бројева и бројевних израза са њима у једноставним реалним ситуацијама (користећи стечена основна знања); - процена приближне вредности броја; - примена процената у једноставним реалним ситуацијама; - примена размере и пропорције у једноставним реалним ситуацијама; - препознавање дужи, полуправе, праве, равни и угла у реалним ситуацијама; - разликовање неких врста углова и дефинисање јединице за мерење угла степен;

	• уочавање модела троугла у реалним ситуацијама и цртање троуглова; разликовање основних врста троуглова, идентификовање основних елемената и израчунавање обима и површине троугла; • уочавање модела квадрата и правоугаоника у реалним ситуацијама и цртање квадрата и правоугаоника; дефинисање њихових својстава и израчунавање обима и површине; • препознавање круга и његових основних елемената, цртање круга, уочавање модела круга у реалним ситуацијама; • уочавање сличних фигура; • уочавање подударних фигура; • уочавање осно симетричних фигура.	
ТЕМЕ	1. Бројеви и операције са њима 2. Геометрија у равни	
СТАНДАРДИ	<i>Основни ниво:</i> • чита и записује различите врсте бројева (природне, целе, рационалне) • упоређује по величини целе бројеве и једноставније разломке • користи бројеве (природне, целе и рационалне) и операције са њима у једноставним свакодневним ситуацијама • примењује размеру и проценте и одређује директно зависне величине • уочава и разликује неке врсте углова, паралелне и нормалне праве; користи јединицу за мерење угла (степен) • користи особине троугла, квадрата, и правоугаоника, рачуна њихове обиме и површине (када су непосредни подаци познати) • користи сличност, подударност и осну симетрију у једноставним ситуацијама	<i>Напредни ниво:</i> • упоређује по величини бројеве записане у различитим облицима • користи бројеве и бројевне изразе • рачуна елементе, обим и површину троугла, паралелограма и трапеза • рачуна обим и површину круга, кружног прстена и кружног исечка
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	1. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника 2. Андрагошка свеска наставника	
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	Водич за наставника и полазника	

Редни број теме	Редни број блока	Назив теме Назив блока	Број часова	
			За тему	За блок
1.ТЕМА		БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА	85	
	1. блок	Разломци		25
	2.блок	Цели бројеви		20
	3.блок	Рационални бројеви		20
	4.блок	Примене		20
2.ТЕМА		ГЕОМЕТРИЈА У РАВНИ	68	
	1.блок	Скупови тачака у равни		10
	2.блок	Угао		10
	3.блок	Троугао		28
	4.блок	Четвороугао		10
	5.блок	Сличност, подударност и симетрија		10

Наставни предмет: **МАТЕМАТИКА**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: III

Број часова у циклусу: 102

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	- језичка писменост, - математичка писменост, - основе научне писмености, - дигитална писменост, - управљање сопственим учењем, - решавање проблема, - социјалне интеракције и сарадња са другима, - грађанска одговорност и одговорност за демократију, - предузетништво, - културна свест, мултикултуралност и креативност.
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКУС	- израчунавање степена датог броја; - одређивање положаја тачке у првом квадранту координатног система ако су дате координате и обратно, и примена тога у једноставним реалним ситуацијама; - одређивање вредности функције дате табелом; - решавање линеарних једначина у којима се непозната појављује само у једном члану; - коришћење једначине у једноставним текстуалним задацима; - читање података са графикона, дијаграма или из табеле, и одређивање минимума или максимума; - примена процента у једноставним реалним ситуацијама; - примена размере и пропорције у једноставним реалним ситуацијама; - коришћење одговарајуће јединице за мерење дужине, површине, запремине,

	маса, времена и углова; • претварање веће јединице времена у мању; – уочавање модела призме, пирамиде, купе, ваљка и лопте у реалним ситуацијама; – коришћење особина коцке и квадра; – израчунавање површине и запремине коцке и квадра.	
ТЕМЕ	3. Алгебра и функције 4. Обрада података 5. Геометрија у простору	
СТАНДАРДИ	Основни ниво: • рачуна степен датог броја; • примењује и решава једначине у једноставним реалним ситуацијама; • употребљава одговарајуће јединице за мерење дужине, површине, запремине, масе и времена, претвара веће јединице дужине, масе и времена у мање; • одређује координате објекта у задатом систему или положај објекта на основу познатих координата; • користи податак са графикана, дијаграма или из табеле; • примењује размеру и проценте и одређује директно зависне величине; • користи особине коцке и квадра, рачуна њихову површину и запремину (када су непосредни подаци познати).	Напредни ниво: • врши операције са степенима и примењује особине степена и квадратног корена • примењује и решава једначине, неједначине и системе једначина • зна линеарну функцију и графички је интерпретира • пореди величине које су изражене мерним јединицама и рачуна са њима • одреди положај (координате) тачака које задовољавају сложеније услове • обради прикупљене податке и представи их графиком, дијаграмом или табелом • примењује пропорцију и процентни рачун • користи особине призме, пирамиде, ваљка, купе и лопте, рачуна њихову површину и запремину
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	2. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника 2. Андрагошка свеска наставника	
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	Водич за наставника и полазника	

Редни број теме	Редни број блока	Назив теме Назив блока	Број часова	
			За тему	За блок
1.ТЕМА		АЛГЕБРА И ФУНКЦИЈЕ	51	
	1. блок	Степен броја		11
	2.блок	Неке основне функције		20
	3.блок	Линеарне једначине и неједначине		20

2.ТЕМА		ОБРАДА ПОДАТАКА	34	
	1.блок	Графички приказ		17
	2.блок	Мерење		17
3.ТЕМА		ГЕОМЕТРИЈА У ПРОСТОРУ	17	
	1.блок	Геометријска тела		17

Наставни предмет: **ЕНГЛЕСКИ**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: **II**

Број часова у циклусу: **51**

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	Језичка писменост Математичка писменост Основе научне писмености Дигитална писменост Управљање сопственим учењем Решавање проблема Социјалне интеракције и сарадња са другим Грађанска одговорност у/за демократију Здравствене компетенције Еколошке компетенције Иницијативност и предузимљивост Културална свест, мултикултуралност и креативност
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКУС	По завршетку другог циклуса полазник/ца ће бити у стању да: - разуме фреквентне речи и изразе који се односе на блиске теме; - разуме основни смисао или конкретне детаље (нпр. личне податке, бројеве, боје) у једноставном тексту или (раз)говору (уз понављање читања/слушања) - разуме кратке и једноставне натписе који се чести на јавним местима(нпр. знаци за оријентацију, ресторани, продавнице, станице), нарочито ако садрже слике - разуме једноставна питања о блиским темама која се брижљиво формулишу - оствари веома једноставну конверзацију у предвидљивим, свакодневним ситуацијама ослањајући се на питања и помоћ саговорника - затражи помоћ (нпр. тражи да се нешто понови или појасни) - искаже своје потребе, допадање или недопадање - именује и даје кратак опис ствари из свог окружења(боја, величина, број) - затражи и да информацију о правцу, месту и времену (једноставним речима и изразима) - попуни једноставан формулар у коме се траже лични подаци - напише кратке одговоре на једноставна писана питања
ТЕМЕ	1. Енглески око нас 2. Започињање разговора 3. Путовање 4. Посао и слободно време 5. Куповина 6. Осећања и потребе

СТАНДАРДИ	1. ОСНОВНИ НИВО 2. НАПРЕДНИ НИВО
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	3. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника 2. Андрагошка свеска наставника
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	5. Водич за наставника за предмет ... 6. Материјал за полазнике за предмет ... 7. Материјал на CD за наставнике и полазнике 8. Посебно припремљени материјали

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Назив теме Назив блока	Број часова	
			За тему	За блок (Напомена за наставника: најкраће трајање блока је 60 минута)
1.ТЕМА		Енглески око нас	5	
	1. БЛОК	Поздрављање и упознавање		2
	2.БЛОК	Енглески језик у свакодневном окружењу		3
2.ТЕМА		Започињање разговора	12	
	1.БЛОК	Допадање /недопадање		2
	2.БЛОК	Учествовање у разговору		4
	3.БЛОК	Обнављање и утврђивање		6
3.ТЕМА		Путовање	10	
	1.БЛОК	Важна места / институције		2
	2.БЛОК	Тражење / давање упутстава		2
	3.БЛОК	Казивање времена (гледање на сат)		2
	4. БЛОК	Обнављање и утврђивање		4
4.ТЕМА		Посао и слободно време	10	
	1.БЛОК	Посао		3
	2.БЛОК	Слободно време		3
	3. БЛОК	Обнављање и утврђивање		
5.ТЕМА		Куповина	8	
	1.БЛОК	Боје		2
	2. БЛОК	Одећа		2
	3.БЛОК	Цене		2
	4.БЛОК	Обнављање и утврђивање		2
6.ТЕМА		Осећања и потребе	6	
	1.БЛОК	Расположења и осећања		2
	2.БЛОК	Конкретне потребе		2
	3.БЛОК	Систематизација градива		2

Наставни предмет: **ЕНГЛЕСКИ**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: **III**

Број часова у циклусу: **68**

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	Језичка писменост Математичка писменост Основе научне писмености Дигитална писменост Управљање сопственим учењем Решавање проблема Социјалне интеракције и сарадња са другим Грађанска одговорност у/за демократију Здравствене компетенције Еколошке компетенције Иницијативност и предузимљивост Култуларна свест, мултикултуларност и креативност
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКУС	По завршетку трећег циклуса полазник/ца ће бити у стању да: - разуме смисао једноставног текста/разговорног говора о блиским темама уколико садрже речи у честој употреби - проналази конкретне детаље/информације у једноставном тексту о блиским темама или форматизованом тексту (у мејлу, јеловнику, реду возње, распореду, телефонском именику, реклами, огласима) - разуме једноставна упутства, упозорења или пригодне поруке - комуницира на једноставан начин у познатим, свакодневним ситуацијама - даје једноставна упутства и објашњења (нпр. правац кретања, време, лоцирање ствари) - напише једноставну, кратку поруку/писмо/разгледницу
ТЕМЕ	1. Ћаскање 2. Прошле активности 3. Компјутер и енглески 4. Здравље 5. Енглески у твом животу 6. Око света
СТАНДАРДИ	3. ОСНОВНИ НИВО 4. НАПРЕДНИ НИВО
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	4. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника 2. Андрагошка свеска наставника
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	9. Водич за наставника за предмет ... 10. Материјал за полазнике за предмет ... 11. Материјал на CD за наставнике и полазнике 12. Посебно припремљени материјали
	13.

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Назив теме Назив блока	Број часова	
			За тему	За блок (Напомена за наставника: најкраће трајање блока је 60 минута)
1.ТЕМА		Ћаскање	10	
	1. БЛОК	Поздрављање и упознавање		3
	2.БЛОК	Ћаскање		7
2.ТЕМА		Прошле активности	14	
	1.БЛОК	Разговор о прошлости		6
	2.БЛОК	Обнављање и утврђивање		8
3.ТЕМА		Компјутер и енглески	10	
	1.БЛОК	Енглеске речи на компјутеру		5
	2.БЛОК	Обнављање и утврђивање		5
4.ТЕМА		Здравље	10	
	1.БЛОК	Делови тела		2
	2.БЛОК	Код доктора		2
	3. БЛОК	Обнављање и утврђивање		6
5.ТЕМА		Енглески у твом животу	12	
	1.БЛОК	Енглески језик у свакодневном окружењу		12
6.ТЕМА		Око света	12	
	1.БЛОК	Основна знања из других предмета		6
	2.БЛОК	Систематизација градива		6

Наставни предмет: **Дигитална писменост**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: други и трећи

Број часова у циклусу: 34+27

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	Језичка писменост Математичка писменост Основе научне писмености Дигитална писменост Управљање сопственим учењем Решавање проблема Социјалне интеракције и сарадња са другима Грађанска одговорност у/за демократију Здравствене компетенције Еколошке компетенције Иницијативност и предузетништво Културна свест, мултикултуралност и креативност
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКУС	По завршетку трећег циклуса полазник/ца ће умети да: - укључи рачунар, пријави се на систем, одјави се, поново покрене систем и базбедно искључи рачунар - покреће програм и отвара фасциклу и документ са подразумеване локације - користи алате за приказ и затварање прозора и мења

	величину прозора • размењује податке између рачунара и спољне меморије и преноси податке са оптичких медија на рачунар • креира фасциклу и документ на подразумеваној локацији • сачува документ на подразумеваној локацији • штампа документ • проналази информацију на интернету на основу кључне речи • приступа интернет страници на основу адресе • приступа налогу електронске поште, чита и шаље поруку и отвара придружени документ • бира језик за унос текста, уноси текст у текстуални документ, креће се кроз њега и једноставно га уређује операцијама брисања, преписивања, исецања, копирања и лепљења • подешава величину, боју и облик текста и користи алат за поравнање текста
ТЕМЕ	1. Рад са документима у радном окружењу 2. Претрага података и комуникација на интернету 3. Креирање текстуалног документа
СТАНДАРДИ	5. ОСНОВНИ НИВО Полазник/Полазница: a. уме да укључи рачунар, да се пријави на систем, одјави се, рестартује рачунар и да га безбедно искључи b. користи алате за приказ и затварање прозора и мења величину прозора c. размењује податке између рачунара и екстерне меморије (flash) и преноси податке са оптичких медија на рачунар d. уме да креира објекте (фолдере и документа) на радној површини e. чува документа на подразумеваној површини f. штампа документ g. проналази информацију на основу кључне речи h. приступа интернет страници на основу адресе i. приступа налогу електронске поште и чита и шаље поруку и отвара придружени документ j. бира језик за унос текста, уноси текст, креће се кроз њега и једноставно га уређује (cut, copy, paste) k. подешава величину, боју и облик слова и користи алат за поравнање текста 6. НАПРЕДНИ НИВО Полазник/Полазница: a. уме да изврши основна подешавања радног окружења b. преноси податке из рачунара на оптичке медије и размењује податке између рачунара и екстерних уређаја (нпр. фото апарат, мобилни телефон) c. користи апликацију за манипулацију објектима d. чува објекте (фолдере и документа) на жељеној локацији e. преузима објекте (документа и апликације) са Интернета f. придружује документ електронској поруци g. уме да подеси нумерисање и набрајање у тексту h. подешава формат странице и маргине i. креира једноставнију табелу j. уноси слику у документ и подешава позицију и величину слике

ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	5. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - самоевалуација полазника - евалуација наставника - радови полазника 6. Андрагошка свеска наставника
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	14. Водич за наставника за предмет Дигитална писменост 15. Материјал за полазнике за предмет Дигитална писменост 16. Материјал на CD за наставнике

Редни број теме	Назив теме	Број часова предвиђен за тему
1. ТЕМА	Рад са документима у радном окружењу	15
2. ТЕМА	Претрага података и комуникација на интернету	14
3. ТЕМА	Креирање текстуалног документа	5

Наставни предмет: **Биологија**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: **II**

Број часова у циклусу: **51**

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКУС	Након овог циклуса полазник/ца ће бити оспособљен/а да: – примени основна биолошка знања у свакодневном животу (појмове, закључке, законитости) – препозна, упореди и наведе основне разлике између живе и неживе природе из непосредног окружења – објасни по којим се особинама жива бића групишу у одређене систематске категорије (до нивоа царства) – наведе основне особине вируса и микроорганизама - бактерије и протисти, објасни њихов значај за природу и човека и ова знања примењује у одлукама и поступцима у свакодневном животу – наведе основне особине гљива и лишајева и објасни њихову улогу у природи и значај за човека и ова знања примењује у свакодневном животу – именује и опише основну грађу биљака (корен, стабло, лист, цвет, плод, семе) и ова знања о грађи биљака примењује у свакодневном животу (гајење и сакупљање јестивог и лековитог биља за исхрану и припремање чајева, коришћење биљака у припремању хране, сушење воћа и поврћа, лековитих биљака) – препозна и опише значај биљних процеса (дисање, фотосинтеза, клијање, раст, опрашивање, оплођење, плодоношење) и ова знања примењује приликом гајења

	биљака (услови који погодују за раст биљака) – наведе основне особине и значај животиња (из непосредног окружења) за природу и човека и ова знања примењује у одлукама и поступцима у свакодневном животу (одговоран однос према животињама, начин гајења животиња) – именује и опише основну грађу и начин функционисања система органа човека. – препозна и примени основна знања из прве помоћи, како би помогао себи и другима (заштита на/при раду) – разликује особине које се наслеђују од особина које се не наслеђују и та знања користи приликом формирања одговорног односа према сопственом здрављу и здрављу породице – препозна и објасни разоран утицај болести зависности на укупан квалитет живота – препозна значај и начине очувања здравља и примењује знања ради спречавања болести (личне и просторне хигијенске навике за здрав живот) – примени стечена знања, вештине и вредности, унапређујући културу живљења у свакодневном животу
ТЕМЕ	1. Наука о животу 2. Разноврсност живота 3. Наука о човеку 4. Хигијена и здравље
СТАНДАРДИ	ОСНОВНИ НИВО БИ.1.1.1. Омогућава преживљавање различитих врста (биљке, животиње, гљиве) пружајући им основне услове за живот (залива биљке, расејава биљке, храни животиње, гаји печурке) БИ.1.1.2. Планира и организује активности у складу са просторним и временским променама које се дешавају код живих бића (листање, цветање, плодношење; подизање младих) БИ.1.1.3. Користи одређена жива бића и њихове делове у исхрани, одевању и за друге потребе БИ.1.3.1. Одржава хигијенске навике (води рачуна о личној хигијени, хигијени животиња са којима је у додиру и хигијени околине). БИ.1.3.2. Примењује хигијенске навике у исхрани као и термичку обраду хране и зна како да сачува њену хранљиву вредност БИ.1.3.3. Примењује здрав стил живота (физичка активност, одмор и сан, правилна исхрана) НАПРЕДНИ НИВО БИ.2.1.1. Описује, упоређује и класификује организме према различитим критеријумима (нпр. по употребној вредности: јестиве, лековите, нејестиве, отровне...) БИ.2.1.2. Хумано и одговорно се односи према живом свету који га окружује БИ.2.1.3. Користи знања о основним животним процесима који се одвијају на нивоу организма (дисање, исхрана, раст, размножавање) ради побољшања квалитета сопственог живота БИ.2.3.1. Препознаје положај одређеног органа у људском телу и његову основну улогу БИ.2.3.2. Примењује знања о наслеђивању приликом планирања породице БИ.2.3.3. Зна путеве преношења полних болести, као и начине превенције (како да се заштити у циљу смањења ризика од полних

	болести и нежељене трудноће) БИ.2.3.4. Препознаје болести зависности и способан је да потражи адекватну помоћ БИ.2.4.1. По упутству примењује једноставно истраживање и уме да тумачи графиконе и табеле како би олакшао себи избор, решио проблем, донео исправну одлуку у свакодневном животу
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	7. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника 2. Андрагошка свеска наставника
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	17. Водич за наставника за предмет Биологија 18. Материјал за полазнике за предмет Биологија 19. Материјал на CD за наставнике и полазнике 20. Посебно припремљени материјали: различити текстови, видео материјали

Редни број теме	Назив теме	Број часова предвиђен за тему
1. ТЕМА	Наука о животу	4
2. ТЕМА	Разноврсност живота	30
3. ТЕМА	Наука о човеку	15
4. ТЕМА	У здравом телу здрав дух	2

Наставни предмет: **Биологија**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: **III**

Број часова у циклусу: **17**

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКУС	Након овог циклуса полазник/ца ће бити оспособљен/а да: – примени основна биолошка знања у свакодневном животу (појмове, закључке, законитости), (одговоран однос према животињама, начин гајења животиња) – наведе и објасни основне особине популације (јато, стадо, чопор, крдо, рој, породица), животне заједнице и екосистема (травнати екосистеми, шумски екосистеми, екосистеми копнених вода) – препозна и опише односе исхране између појединих чланова ланаца исхране (произвођач, потрошач, разлагач) – препозна, изрази и објасни утицај човека на биолошку разноврсност (илегални лов и риболов, прекомерна експлоатација шума, неконтролисано брање биљака и недозвољена трговина угроженим врстама) и значај потребе за очувањем биодиверзитета (ресурс хране, лекова, грађевинског материјала, горива-дрво и биомаса) – именује и опише значај заштићених природних добара Србије (природни резервати и национални паркови) – препозна и разликује позитивне и негативне последице човековог деловања на природу, предлаже начине и мере заштите и активно учествује у унапређивању животне средине у

	непосредном окружењу (пошумљавање, компостирање, гајење органске хране) - препозна улогу и значај, и активно учествује у одрживом коришћењу природних ресурса, одвајању и одлагању отпада, рециклажи и уштеди енергије
ТЕМЕ	1. Однос живих бића и животне средине 2. Животна средина у опасности 3. Одржива будућност
СТАНДАРДИ	ОСНОВНИ НИВО БИ.1.2.1. Одрживо користи природне ресурсе, штеди енергију, правилно одлаже отпад, компостира и рециклира БИ.1.2.2. Упућено и одговорно користи средства против непожељних врста организама (биолошка, хемијска и агротехничка средства) БИ.1.2.3. Учествоје у провођењу мера заштите и унапређивања своје околине и поштује и придржава се прописа који се на то односе НАПРЕДНИ НИВО БИ.2.2.1. Примењује знања да смањи последице утицаја човека на биосферу (климатске промене, оштећење озонског омотача, загађивање животне средине, киселе кише)
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	8. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника 2. Андрагошка свеска наставника
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	21. Водич за наставника за предмет Биологија 22. Материјал за полазнике за предмет Биологија 23. Материјал на CD за наставнике и полазнике 24. Посебно припремљени материјали: различити текстови, видео материјали, приручник <i>Зелени пакет</i>, REC, Београд 2010.

Редни број теме	Назив теме	Број часова предвиђен за тему
1. ТЕМА	Односи живих бића и животне средине	6
2. ТЕМА	Животна средина у опасности	6
3. ТЕМА	Одржива будућност	5

Наставни предмет: **Хемија**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: Трећи циклус

Број часова у циклусу: 34

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	Језичка писменост. Хемија обухвата специфичне термине - научна терминологија којом полазници богате свој речник. Математичка писменост. Учење хемије обухвата израчунавања којима се повезује микро и макро ниво. Квантитативни аспект физичких и хемијских промена има практичан значај у свакодневном животу и производњи. Основе научне писмености. Чињенице, појмови, принципи, теорије и закони у области хемије, као и методе којима се формира знање о њима, с једне стране одсликавају природу науке, а с друге, представљају основу за разумевање окружења, доношење одлука и извођење активности у свакодневном животу и професионалној делатности. Дигитална писменост. Учење хемије се ослања на изворе информација у електронском виду. Управљање сопственим учењем. Учењем хемије развијају се опште вештине анализирања садржаја, уочавања и издвајања битног, повезивања са претходно ученим градивом из хемије, физике, биологије, са свакодневним животом, коришћење различитих извора информација, расподела времена за различите активности. Решавање проблема. Учењем хемије полазници се оспособљавају да стечено знање примењују у решавању свакодневних проблема у раду са супстанцама. Социјалне интеракције и сарадња са другима. Резултати до којих се дође у индивидуалном или групном експерименталном раду или коришћењем различитих извора информација, могу се делити са другима у циљу формулисања објашњења, или извођења закључака. Полазници формирају знање на основу кога могу аргументовано дискутовати. Грађанска одговорност у/за демократију. Кроз наставу хемије се формира знање које се може користити за разматрање битних питања/проблема савременог друштва у области хране, здравља, енергије, материјала и екологије. Здравствене компетенције. Знање о својствима супстанци је основа за њихов избор према потребама и правилан рад са њима, бригу о сопственом здрављу и здрављу породице. Еколошке компетенције. Знање о својствима супстанци је основа за предузимање потребних активности за очување животне средине, од правилног одлагања отпада, до предузимања акција чишћења. Иницијатива и предузетништво. Учењем хемије сагледава се њена улога у различитим професијама, али и различите професије из угла хемије. Доношење ваљаних одлука подржавају различита знања и вештине стечене у хемији о својствима супстанци, променама којима подлежу и практичној примени, њиховом безбедном и рационалном коришћењу у свакодневном животу и пракси. Културна свест, мултикултуралност и креативност. Достигнућа науке припадају свима. Она су основа за развој нових технологија и друштва.
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА 2 и 3.	Други циклус опише разлику између чистих супстанци (елемената

ЦИКУС	и једињења) и смеша на основу њихове сложености препозна физичка и хемијска својства супстанци препозна физичке и хемијске промене супстанци и да се при тим променама не мења укупна маса супстанци описује основна физичка и хемијска својства неметала и метала и повезује својства неметала и метала са њиховом практичном применом наведе да атоми и молекули граде елементе и да молекули и јони граде једињења препозна на основу симбола хемијске елементе, а на основу хемијских формула једињења која се користе у свакодневном животу и пракси препозна тип хемијске везе између честица и повеже тип хемијске везе са својствима супстанци наведе шта су раствори, опише како се припремају и препозна примере раствора у свакодневном животу и пракси израчуна масу растворене супстанце и растварача на основу процентног састава раствора и обрнуто, и прави раствор одређеног процентног састава бира на основу својстава састојака смеше одговарајући поступак за њихово раздвајање и изводи га испита својства супстанци у једноставним огледима (агрегатно стање, мирис, боју, магнетна својства, растворљивост), и та својства опише безбедно рукује супстанцама, посуђем и прибором, загрева супстанцу на безбедан начин, мери масу, запремину и температуру супстанце По завршетку трећег циклуса полазник/ца ће умети да: • безбедно рукује супстанцама, посуђем и прибором, загрева супстанцу на безбедан начин, мери масу, запремину и температуру супстанце • опише основна физичка и хемијска својства оксида, киселина, база и соли и повеже их са практичном применом ових једињења • опише основна физичка и хемијска својства угљоводоника, алкохола и карбоксилних киселина и повеже их са практичним значајем ових једињења • опише физичка својства (агрегатно стање и растворљивост) масти и уља, угљених хидрата и протеина • наведе примере намирница које садрже масти и уља, угљене хидрате и протеине • опише најважније улоге масти и уља, угљених хидрата и протеина у живим организмима • препозна загађиваче ваздуха, воде и земљишта и опише њихов утицај • опише безбедно поступање са супстанцама у складу са значењем ознака упозорења на паковањима или боцама у којима се супстанце чувају, начине њиховог правилног складиштења с циљем очувања здравља и животне средине.
ТЕМЕ	1. Неорганска једињења - својства и значај 2. Органска једињења – својства и значај 3. Хемија животне средине
СТАНДАРДИ	7. ОСНОВНИ НИВО ХЕ.1.1.7.описује основна физичка и хемијска својства оксида, киселина, база и соли, наводи њихову практичну примену и

	мере предострожности у раду са овим супстанцама ХЕ.1.1.8.описује основна физичка својства представника угљоводоника, алкохола и карбоксилних киселина које практично користи у свакодневном животу ХЕ.1.1.9.препознаје да је запаљивост својство угљоводоника и алкохола и да се ове супстанце користе као гориво ХЕ.1.1.10.наводи примере намирница које садрже масти и уља, угљене хидрате и протеине ХЕ.1.1.11.описује најважније улоге масти и уља, угљених хидрата и протеина у живим организмима, као и значај правилне исхране ХЕ.1.2.1.рукује са супстанцама (производима) у складу са значењем ознака упозорења на паковањима или боцама у којима се супстанце чувају (ознаке за штетно, корозивно, експлозивно, лако запаљиво, отровно и радиоактивно) ХЕ.1.2.2.безбедно рукује супстанцама, посуђем и прибором, загрева супстанцу на безбедан начин, мери масу, запремину и температуру супстанце ХЕ.1.2.3.наводи загађиваче ваздуха, воде и земљишта и описује њихов утицај ХЕ.1.2.4.придржава се правила о начину чувања супстанци и одлагању отпада 8. НАПРЕДНИ НИВО ХЕ.3.1.8.објашњава основна физичка и хемијска својства угљоводоника, алкохола, карбоксилних киселина и естара и повезује их са практичним значајем ових једињења ХЕ.3.1.9.описује физичка својства (агрегатно стање и растворљивост) масти и уља, угљених хидрата, протеина ХЕ.3.2.1.објашњава значај безбедног поступања са супстанцама, начине њиховог правилног складиштења и значај рециклаже с циљем очувања здравља и животне средине
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	9. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника 2. Андрагошка свеска наставника
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	25. Водич за наставника за предмет хемија 26. Материјал за полазнике за предмет хемија 27. Материјал на CD за наставнике и полазнике 28. Посебно припремљени материјали: модели молекула и кристалне решетке натријум-хлорида, лабораторијски прибор и посуђе, супстанце, додатни текстови за полазнике

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Назив теме Назив блока	Број часова	
			За тему	За блок (Напомена за наставника: најкраће трајање блока је 60 минута)
1.ТЕМА		1. Неорганска једињења - својства и значај	11	7 часова за обраду и 4 за утврђивање и провера-вање
	1. БЛОК	Оксиди неметала и оксиди метала	2	2 часа за обраду
	2. БЛОК	Киселине и базе	6	3 часа за обраду, 1 за утврђивање и 2 за провера-вање
	3. БЛОК	Соли (натријум-хлорид, натријум-карбонат, натријум-хидрогенкарбонат, калцијум-карбонат, калцијум-хидрогенкарбонат, калцијум-сулфат, бакар(II)-сулфат петнахидрат) и њихов практични значај	3	2 часа за обраду и 1 за утврђивање и провера-вање
2.ТЕМА		2. Органска једињења – својства и значај	20	12 часова за обраду, 4 за утврђивање и 4 за провера-вање
	1.БЛОК	Угљоводоници – извор енергије. Физичка и хемијска својства угљоводоника и практични значај. Нафта и земни гас – извори угљоводоника и енергије. Полимери и њихова практична примена.	6	4 часа за обраду, 1 за утврђивање и 1 за провера-вање
	2.БЛОК	Органска једињења са кисеоником: алкохоли и карбоксилне киселине, физичка и хемијска својства и практични значај.	4	2 часа за обраду, 1 за утврђивање и 1 за провера-вање
	3. БЛОК	Биолошки важна органска једињења (масти и уља, угљени хидрати, протеини).	10	6 часова за обраду, 2 за утврђивање и 2 за провера-вање
3. ТЕМА		3. Хемија животне средине	3	2 часа за обраду и 1 за утврђивање и провера-вање
	1. БЛОК	Безбедан рад са супстанцама и правилно одлагање супстанци. Загађивачи ваздуха, воде и земљишта. Мере заштите.	3	2 часа за обраду и 1 за утврђивање и провера-вање

Наставни предмет: Хемија

Циклус функционалног основног образовања одраслих: Други циклус

Број часова у циклусу: 34

Редни број теме	Назив теме	Број часова предвиђен за
		тему
1. ТЕМА	Супстанца	6
2. ТЕМА	Промене супстанци у природи и пракси	4
3. ТЕМА	Смеше и раствори у природи и пракси	14

Наставни предмет: ПРИМЕЊЕНЕ ПРИРОДНЕ НАУКЕ

Циклус функционалног основног образовања одраслих: Трећи циклус

Број часова у циклусу_ 50

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО

Језичка писменост. Предмет ППН обухвата специфичне термине свих природних наука тј. научну терминологија којом полазници богате свој речник.

Основе научне писмености. Чињенице, појмови, принципи, теорије и закони у области свих природних наука, као и методе којима се формира знање о њима, с једне стране одсликавају природу науке, а с друге, представљају основу за разумевање окружења, доношење одлука и извођење активности у свакодневном животу и професионалној делатности.

Дигитална писменост. Учење хемије се ослања на изворе информација у електронском виду.

Управљање сопственим учењем. Учењем ППН развијају се опште вештине анализирања садржаја, уочавања и издвајања битног, повезивања са претходно ученим градивом из хемије, физике, биологије, са свакодневним животом, коришћење различитих извора информација, расподела времена за различите активности.

Решавање проблема. Учењем хемије полазници се оспособљавају да стечено знање примењују у решавању свакодневних проблема у раду са супстанцама.

Социјалне интеракције и сарадња са другима. Резултати до којих се дође у индивидуалном или групном експерименталном раду или коришћењем различитих извора информација, могу се делити са другима у циљу формулисања објашњења, или извођења закључака. Полазници формирају знање на основу кога могу аргументовано дискутовати.

Грађанска одговорност у/за демократију. Кроз наставу ППН се формира знање које се може користити за разматрање битних питања/проблема савременог друштва у области хране, здравља, енергије, материјала и екологије.

Здравствене компетенције. Кроз наставу ППН ствара се основа за бригу о сопственом здрављу и здрављу породице.

Еколошке компетенције. Знање о практичним аспектима природних наука је основ за предузимање потребних активности за очување животне средине, од правилног одлагања отпада, до предузимања акција чишћења.

**ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА 3. ЦИКУС, тј.
ЗА ЗА КРАЈ ОСНОВНОГ
ОБРАЗОВАЊА**

Исходи за крај основног образовања:

По завршетку основног образовања полазник/ца ће умети да:

- критички размишља о појавама и стварима које се догађају у окружењу
- управља догађајима и пословима од важности за свакодневни живот
- се понаша безбедно по себе и околину приликом употребе различитих техничких ствари или процедура
- примењује знања од критичне важности за квалитет и поштовање потребних стандарда у обављању различитих послова
- практикује основно еколошко понашање

Исходи модула усмерени ка обукама за услуге

Полазник је оспособљен да:

- примењује принципе хигијенског и здравог живота
- заштити себе и ближње од инсеката и глодара који могу бити преносиоци заразних болести
- се адекватно чува од микроорганизама као узрочника болести
- заштити своје здравље и здравље других применом основног хигијенског понашања
- да поштује основне процедуре примарне и секундарне здравствене заштите

Исходи модула усмерени ка обукама за пољопривредне послове и исхрану

- Полазник је оспособљен да адекватно узгаја биљке за исхрану
 - да направи план узгоја неке културе биљака за исхрану
 - да планира предуслове који су неопходни за правилан узгој биљака за исхрану
 - да безбедно користи средства за заштиту биља од штеточина
 - да се адекватно понаша са амбалажом у којој се чувају средства за заштиту биља (пестициди)
- Полазник је оспособљен да адекватно узгаја животиње за исхрану
 - да планира предуслове који су неопходни за правилан узгој животиња за исхрану
 - да адекватно (храни и негује) домаће животиње
 - уме да адекватно здравствено заштити домаће животиње у редовним условима живљења
 - да безбедно користи средства за здравствену заштиту домаћих животиња у редовним условима живљења
 - да се адекватно понаша са амбалажом у којој се чувају средства за здравствену заштиту домаћих животиња
- Полазник је оспособљен да здраво и економично припрема храну
- Полазник је оспособљен да здраво и безбедно чува различите врсте храна

	- Полазник уме да правилно конзервира зимницу Исходи модула усмерени на обуке у области грађевинарства и занатских услуга Полазник: - је оспособљен да економично, здраво и функционално планира или учествује у планирању изградње неког грађевинског објекта - уме да адекватно (економично, здраво и безбедно) планира употребу различитих материјала за зидање грађевинског објекта - уме да адекватно планира употребу различитих врста изолационих супстанци (зидних, подних и кровних) - је оспособљен да адекватно рукује са вишковима употребљеног грађевинског материјала - уме да адекватно и економично планира употребу различитих енергената - уме да адекватно рукује са гасовитим горивима која се користе у домаћинству - уме да адекватно (здро, безбедно и економично) планира послове око водовода и канализације у условима у којима живи и ради - је оспособљен да адекватно (здро, безбедно и економично) складишти, чува и рециклира индустријски и кућни отпад (уља, масти, киселине, пластика, расхладне течности, електролити, био-материјали) у условима у којима живи и ради - је оспособљен да адекватно заштити предмете који га окружују (коришћењем заштитних боја, лакова итд.) Исходи модула усмерени на обуке у области машинско-електричарских послова Полазник је оспособљен да: - адекватно (здро, економично, безбедно) рукује кућним електричним инсталацијама - безбедно користи осигураче у струјној инсталацији - безбедно користи продужне каблове - адекватно (здро, економично, безбедно) рукује електричним апаратима и машинама - користи техничко упутство које се тиче кућних електричних апарата
ТЕМЕ	- Кућа и око куће - Храна - Здравље
СТАНДАРДИ	9. ОСНОВНИ НИВО После прве теме полазник: ППН. 1.1.1. уме да адекватно (економично, здраво и безбедно) планира употребу различитих материјала за зидање грађевинског објекта ППН. 1.3.1. уме да адекватно планира употребу различитих врста изолационих супстанци (зидних, подних и кровних) ППН. 1.4.1. је оспособљен да адекватно рукује са вишковима употребљеног грађевинског материјала ППН. 1.5.1. уме да адекватно и економично планира употребу

	различитих енергената ППН. 1.6.1. уме да адекватно рукује са гасовитим горивима која се користе у домаћинству ППН. 1.7.1. уме да адекватно (здрово, безбедно и економично) планира послове око водовода и канализације у условима у којима живи и ради ППН. 1.8.1. је оспособљен да адекватно (здрово, безбедно и економично) складишти, чува и рециклира индустријски и кућни отпад (уља, масти, киселине, пластика, расхладне течности, електролити, био-материјали) у условима у којима живи и ради ППН. 1.9.1. је оспособљен да адекватно заштити премете који га окружују (коришћењем заштитних боја, лакова итд.) ППН. 1.10.1. адекватно (здрово, економично, безбедно) рукује кућним електричним инсталацијама ППН. 1.11.1. безбедно користи осигураче у струјној инсталацији ППН. 1.12.1. безбедно користи продужне каблове ППН. 1.13.1. адекватно (здрово, економично, безбедно) рукује електричним апаратима и машинама ППН. 1.14.1. правилно користи техничко упутство које се тиче кућних електричних апарата После друге теме полазник: ППН.2.1.1. да направи план узгоја неке културе биљака за исхрану ППН.2.2.1. да планира предуслове који су неопходни за правилан узгој биљака за исхрану ППН.2.3.1. да безбедно користи средства за заштиту биља од штеточина ППН.2.4.1. да се адекватно понаша (придржава правила) са амбалажом у којој се чувају средства за заштиту биља (пестициди) ППН.2.5.1. да планира предуслове који су неопходни за правилан узгој животиња за исхрану ППН.2.6.1. да адекватно (храни и негује) домаће животиње ППН.2.7.1. да уме да адекватно здравствено заштити домаће животиње у редовним условима живљења ППН.2.8.1. да безбедно користи средства за здравствену заштиту домаћих животиња у редовним условима живљења ППН.2.9.1. да се адекватно понаша са амбалажом у којој се чувају средства за здравствену заштиту домаћих животиња ППН.2.10.1. да здраво и економично припрема храну ППН.2.11.1. да здраво и безбедно чува различите врсте храна ППН.2.12.1. да правилно конзервира зимницу После треће теме полазник: ППН. 3.1.1. примењује принципе хигијенског и здравог живота ППН. 3.2.1. уме да адекватно заштити себе и ближње од инсеката и глодара који могу бити преносиоци заразних болести ППН. 3.3.1. уме да се адекватно чува од микроорганизама као узрочника болести ППН. 3.4.1. уме да поштује основне процедуре примарне и секундарне здравствене заштите 10. НАПРЕДНИ НИВО После треће теме полазник: ППН. 1.1.2. да економично, здраво и функционално планира или учествује у планирању изградње неког грађевинског објекта. ППН. 1.2.2. да даје научно објашњење различите природе и применљивости различитих изолационих материјала.
--	--

	ППН. 1.3.2. да даје научно објашњење зашто је потребан различит приступ при руковању вишковима употребљеног грађевинског материјала ППН. 1.4.2. да даје научно објашњење зашто је потребан одређени приступ за складиштење, чување и рециклирање индустријског и кућног отпада ППН. 1.5.2. да даје научно објашњење процеса који је у основи заштите предмета из окружења (употреба заштитних боја и лакова) ППН. 1.6.2. да даје научно објашњење безбедног руковања електричним инсталацијама После друге теме полазник: ППН. 2.1.2. уме да да научно објашњење зашто су потребни одговарајући предуслови за узгој одређених биљних култура за исхрану. ППН. 2.2.2. уме да да научно објашњење зашто су потребни одговарајући предуслови за узгој одређених животиња за исхрану ППН. 2.3.2. уме да да научно објашњење зашто су потребно поштовати правила са амбалажом у којој се чувају средства за здравствену заштиту домаћих животиња и заштиту биљака ППН. 2.4.2. уме да да научно објашњење шта је здрава и економична припрема хране ППН. 2.5.2. уме да да научно објашњење шта је здраво и безбедно чување различитих врста хране ППН. 2.6.2. уме да да научно објашњење шта је правилно конзервирање зимнице. После треће теме полазник: ППН. 3.1.2. уме да објасни принципе хигијенског и здравог живота ППН. 3.2.2. уме да да научно објашњење како су инсекти и глодари преносиоци болести и како делује заштита од њих. ППН. 3.3.2. уме да да научно објашњење како су микроорганизми узрочници болести. ППН.3.4.2. уме да да научно објашњење како се превентивно чува од болести, који су принципи лечења и шта је рехабилитација за поједине болести
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	10. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника 2. Андрагошка свеска наставника
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	29. Водич за наставника за предмет ППН 30. Материјал за полазнике за предмет хемија Посебно припремљени материјали: текстови из штампе који покривају чланке типа «сам свој мајстор», савете око хране, научне чланке о здрављу итд. као додатни текстови за полазнике

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Назив теме Назив блока	Број часова	
			За тему	За блок (Напомена за наставника: најкраће трајање блока је 60 минута)
1.ТЕМА		<i>КУЋА и ОКО КУЋЕ</i>	18	12 часова за обраду и 6 за утврђивање и проверавање
	1. БЛОК	1.1. Стари материјали за зидање кућа	3	2 часа за обраду и 1 за утврђивање и проверавање
	2. БЛОК	1.2. Новији материјали за куће	6	4 часа за обраду, 1 за утврђивање и 1 за проверавање
	3. БЛОК	1.3. Живот у кући	9	6 часова за обраду и 1 за утврђивање и 2 за проверавање
2.ТЕМА		ХРАНА	15	10 часова за обраду, 5 за утврђивање и проверавање
	1.БЛОК	2.1. Производња хране	6	4 часа за обраду, 1 за утврђивање и 1 за проверавање
	2.БЛОК	2.2. Чување (конзервирање) хране	5	3 часа за обраду, 1 за утврђивање и 1 за проверавање
	3. БЛОК	2.3. Припрема хране	4	3 часа за обраду, 1 за утврђивање и проверавање
3. ТЕМА		ЗДРАВЉЕ	17	12 часова за обраду и 5 за утврђивање и проверавање
	1. БЛОК	3.1. Како смо направљени и како функционишемо?	5	3 часа за обраду и 1 за утврђивање и 1 за проверавање
	2. БЛОК	3.2. Шта је здравље и како се здравље губи?	6	5 часова за обраду и 1 за утврђивање и проверавање
	3. БЛОК	3.3 Како се бранимо од других напасти	3	2 часа за обраду и 1 за утврђивање и проверавање
	4. БЛОК	3.4 Кућна хигијена	3	2 часа за обраду и 1 за утврђивање и проверавање

Наставни предмет: **ИСТОРИЈА**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: **ДРУГИ**

Број часова у циклусу: **34**

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	– Језичка писменост; – Математичка писменост; – Основе научне писмености; – Дигитална писменост; – Управљање сопственим учењем; – Решавање проблема; – Социјалне интеракције и сарадња са другима; – Грађанска одговорност у/за демократију; – Здравствене компетенције; – Еколошке компетенције; – Иницијативност и предузетништво; – Културна свест, мултикултуралност и креативност.
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКУС	- Правилно употребљава појам историја; - Наведе и препозна историјске изворе; - Именује, разликује и правилно употребљава (примењује) основне временске одреднице (датум, деценија, век, миленијум, ера); - Наведе поделу прошлости на праисторију и историју; - Именује и поређа по редоследу историјске периоде (стари, средњи, нови век и савремено доба); - Препозна простор на историјској карти; - Препозна значење основних појмова из историје цивилизације (друштво, држава, монархија, република, аристократија, демократија, скупштина, рат, сеобе, писмо); - Наведе најважније догађаје, личности, појаве и процесе из опште историје; - Наведе најважније догађаје личности, појаве и процесе из националне историје; - Прикаже, на одабраним примерима, да један историјски догађај/ личност може различито да се тумачи (Косовска битка/ Вук Бранковић...); - Препозна повезаност неких најважнијих појава из прошлости са појавама из садашњости (сеобе, демократија, република, скупштина...); - Опише значај и покаже одговоран однос према историјском културно-уметничком наслеђу.
ТЕМЕ	1. Основни појмови историјске науке 2. Друштво, друштвени односи и људска права 3. Држава и државне институције 4. Преломни моменти у историји 5. Културно-уметничко наслеђе и религије 6. Локална историја
СТАНДАРДИ	1. РАЗУМЕВАЊЕ ИСТОРИЈЕ (ИСТОРИЈСКА ЗНАЊА И ВЕШТИНЕ) - Познаје и користи основне елементе хронологије (година, деценија, век); - Разуме појам историјског времена – дистанце између савременог и тренутка у прошлости; - Разуме основ историјске науке – реконструкција

	прошлости преко извора; - Разликује основне врсте историјских извора – материјални, писани, сликовни, усмени, савремени; - Познаје најважније догађаје и личности из опште историје (светска, европска, регионална), историје државе Србије и националне историје (мањине); - Познаје најважније елементе цивилизације и особености њиховог историјског развоја (друштвени слојеви, институције, култура, религија, наука, прогрес, конфликти и тд.); - Препознаје међусобну (узрочно-последичну и територијалну) повезаност најважнијих историјских догађаја, појава; - Прави разлику у важности извора информација (извори прве и друге руке, усмено предање); - Препознаје разлику између историјског извора и историјске наративе/интерпретације (текстуални и сликовни извори); - Разуме постојање више углова гледања на исти догађај, личност, појаву (историјски и савремени контекст); - Разуме постојање више углова гледања на исти догађај, личност, појаву (историјски и савремени контекст); - Познаје значење стереотипа и уме да их идентификује на историјским и савременим примерима; - Разликује пропаганду од објективног исказа. 2. ИСТОРИЈА У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ - Уочава утицај догађаја из прошлости на садашње догађаје; - Познаје историјску основу савремене државе, најважнијих државних институција и њихову савремену улогу (према ТЛМ) + данашњи празници и меморијали; - Препознаје историјску основу најважнијих институција савременог друштва (разуме историјски и данашњи значај); - Познаје улогу институција друштва које му помажу у реализовању и заштити основних људских и грађанских права у свакодневном животу (навести које су и примере); - Разуме и уочава значај људских права у свакодневном животу; - Развија елементе интеркултуралног дијалога ради унапређивања толеранције и спречавања конфликта у друштву; - Показује одговоран и толерантан однос према културно-уметничком наслеђу свог народа као и других етничких група и верских заједница; - Уочава основне елементе историјског развоја локалне заједнице; - Познаје изглед основних државних симбола Србије.
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	11. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника

	- други продукти полазника 2. Андрагошка свеска наставника
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	31. Водич за наставника за предмет ... 32. Материјал за полазнике за предмет ... 33. Материјал на CD за наставнике и полазнике 34. Посебно припремљени материјали:

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Назив теме Назив блока	За тему	За блок (Напомена за наставника: најкраће трајање блока је 60 минута)
1.ТЕМА		Основни појмови историјске науке	7	
	1.БЛОК	О историји		3
	2.БЛОК	Шта знамо о праисторији и старом веку		2
	8.БЛОК	Да ли је средњи век био мрачно доба прошлости?		2
2.ТЕМА		Друштво, друштвени односи и људска права	4	
	3.БЛОК	Како је изгледало друштво у праисторији и старом веку?		2
	9.БЛОК	Да ли је витез био део друштва у средњем веку?		2
3.ТЕМА		Држава и државне институције	4	
	4.БЛОК	Када је настала држава и које су њене установе?		2
	10.БЛОК	Како је изгледала држава и њене установе у средњем веку?		2
4.ТЕМА		Преломни моменти у историји	11	
	5.БЛОК	Човек открива ватру, точак, писмо и ствара државу		2
	6.БЛОК	Које су биле карактеристичне државе и ко су биле значајне личности у старом веку?		3
	11.БЛОК	Сеобе, христјанизација и Крсташки ратови		2
	12.БЛОК	Карактеристичне државе средњег века и значајне личности		2
	13.БЛОК	Српска средњовековна држава и значајне личности		3
5.ТЕМА		Културно-уметничко наслеђе и религије	5	
	7.БЛОК	Религијски системи, култура, уметност и културно наслеђе праисторије и старог века		3
	14.БЛОК	Хришћанство, ислам и културно наслеђе средњег века		2
6.ТЕМА		Локална историја	2	
	15.БЛОК	Локална средина у праисторији, старом и средњем веку		2

Наставни предмет **ИСТОРИЈА**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: **III**

Број часова у циклусу: **34**

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	• ЈЕЗИЧКА ПИСМЕНОСТ • МАТЕМАТИЧКА ПИСМЕНОСТ • ОСНОВЕ НАУЧНЕ ПИСМЕНОСТИ • ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ • УПРАВЉАЊЕ СОПСТВЕНИМ УЧЕЊЕМ • РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА • СОЦИЈАЛНЕ ИНТЕРАКЦИЈЕ И САРАДЊА СА ДРУГИМА • ГРАЂАНСКА ОДГОВОРНОСТ У/ЗА ДЕМОКРАТИЈУ • ГРАЂАНСКА ОДГОВОРНОСТ У/ЗА ДЕМОКРАТИЈУ • ЗДРАВСТВЕНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ • ЕКОЛОШКЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКЛУС	– препозна значење основних појмова из историје цивилизације (друштво, држава, монархија, република, аристократија, демократија, скупштина, устав, народ, људска права, рат, геноцид/ холокауст, револуција, сеобе, писмо); – наведе најважније догађаје, личности, појаве и процесе из опште историје; – наведе најважније догађаје личности, појаве и процесе из националне историје; – прикаже, на одабраним примерима, да један историјски догађај/ личност може различито да се тумачи (Косовска битка/ Вук Бранковић); – уочи повезаност националне, регионалне и светске историје на најзначајнијим примерима (Велики рат, Други светски рат); – препозна повезаност неких најважнијих појава из прошлости са појавама из садашњости (сеобе, демократија, република, скупштина); – наведе узроке и последице неких најважнијих историјских догађаја у националној и општој историји (Сеоба Срба 1690. године, Француска револуција, Српска револуција, Велики рат); – опише значај и покаже одговоран однос према историјском културно-уметничком наслеђу. –
ТЕМЕ	1. Основни појмови историјске науке 2. Друштво, друштвени односи и људска права 3. Држава и државне институције 4. Преломни моменти у историји 5. Културно уметничко наслеђе и религија 6. Локална историја

СТАНДАРДИ				
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА		- Портфолио - Задаци за праћење напредовања полазника - материјал за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника - образац за планирање процене постигнућа полазника - андрагошка свеска наставника		
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ		- Водич за наставника - Материјал за полазнике - Материјал на ЦД за наставнике и полазнике		
Редни број теме	Редни број блока	НАЗИВ ТЕМЕ НАЗИВ БЛОКА	Број часова	
			за	за блок
1.тема		Основни појмови историјске науке	6	
	1.	Периодизација, извори и хронологија		2
	2.	Општа историја новог века		2
	3	Национална историја новог века		2
2.тема		Друштво, друштвени односи и људска права	6	
	4.	Људска права и револуција у Америци и Европи		2
	5.	Институције и документа која се односе на људска права		2
	6	Злочин и кршење људских прва		2
3.тема		Држава и државне институције	4	
	7.	Облици државног уређења		2
	9	Карактеристичне државе у новом веку и савременом добу		2
4.тема		Преломни моменти у историји	10	
	10.	Открића у новом веку и савременом добу (научна, технолошка открића, географска открића – откривање планета);		2
	11	Сеобе (насељавање Новог света и колонизација, сеобе Срба од краја XVII до XX века, појам и природа миграција у XX и XXIвеку);		2
	12.	Најзначајније личности новог века и савременог доба		2
	13.	Друштвене – верске и политичке промене у новом веку и савременом добу		2
	14.	Ратови у XX веку		2
5.тема		Културно уметничко наслеђе и религија	4	
	15.	Култура новог века и савременог доба		4
6.тема		Локална историја	4	
	15.	Посета културно историјским споменицима		4

Наставни предмет **Географија**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: **други**

Број часова у циклусу: **34**

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	• Језичка писменост; • Математичка писменост; • Основе научне писмености; • Дигитална писменост; • Управљање сопственим учењем; • Решавање проблема; • Социјалне интеракције и сарадња са другима; • Грађанска одговорност у/за демократију; • Здравствене компетенције; • Еколошке компетенције; • Иницијативност и предузетништво; • Културна свест, мултикултуралност и креативност
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА 2. ЦИКЛУС	По завршетку другог циклуса полазник/ца ће умети: • одреди главне и споредне стране света у простору и на географској карти • опише облик Земље и наведе њена кретања и последице • именује и покаже на географској карти велике копнене и водене површине (континенти, океани, мора) • на географској карти (света, Европе, Србије) и у средини у којој живи разликује и опише основне облике рељефа (планине, котлине, низије, пустиње) и објасни њихов значај за живот и активности људи • наведе опште одлике основних типова климе и времена на Земљи, у својој држави и користи временску прогнозу за планирање својих активности • именује и покаже на географској карти (света, Европе, Србије) и у својој средини подземне и текуће воде и објасни њихов значај за живот и рад људи • разликује природне феномене (торнадо, ураган, вулканске ерупције, земљотресе, цунами, поплаве, суше, ширење пустиња) и опише њихове последице за људе и географску средину • разликује главне облике обновљивих (сунчева енергија, снага ветра, вода) и необновљивих природних ресурса (нафта, природни гас, угаљ, минералне сировине, дрво), и на географској карти (света, Европе, Србије) покаже њихов географски размештај и наведе начине њиховог коришћења за потребе људи • наведе позитивне и негативне утицаје човека на животну средину и учествује у мерама за њену заштиту и унапређивање • разликује кретање становништва (природно и механичко) и основне структуре становништва • на карти света покаже географски размештај великих држава света • наведе и опише основне привредне делатности људи на глобалном нивоу, у својој земљи и у локалној средини • користи географску карту, географске термине, слику, табелу, график и једноставне моделе за стицање знања и у свакодневној комуникацији

ТЕМЕ	1. Планета Земља 2. Живот и активности људи на Земљи 3. Глобално повезивање на Земљи
СТАНДАРДИ	ОСНОВНИ НИВО: ✚ Одређује стране света у свом окружењу ради организовања својих активности ✚ Планира и организује своје активности узимајући у обзир доба дана дана и годишње доба ✚ Користи временску прогнозу за планирање својих активности ✚ Предузима одговарајуће заштитне мере у условима временских непогода ✚ Одговорно користи изворе и текуће воде у свом окружењу и воду за пиће и за домаћинство припремљену у фабрици воде ✚ Правилно одлаже отпад и одговорно се односи према рециклажи ✚ Учествује у акцијама које се односе на заштиту и унапређивање животне средине ✚ Планира своју породицу и одговорно се односи према проблемима у њој НАПРЕДНИ НИВО: ✚ У решавању неких проблема са којима се среће користи специјалне карате, табеле, дијаграме, шеме, слике ✚ Планира и организује активности у складу са природним факторима животне средине (облицима рељефа, климатским елементима, особинама вода, типовима тла, распоредом биљних зона) ✚ У својој непосредној средини учествује у иницијативама и активностима ради решавања проблема који се односе на заштиту и унапређивање животне средине (прекомерна сеча, сушење и паљење шума, неадекватна испаша, спречавање ерозије, загађивање вода, ваздуха и тла, прекомерна употреба хемијских средстава, непланска и недозвољена изградња објеката, ненаменско и недозвољено коришћење јавних и туђих површина) ✚ Рационално користи енергенте и штеди енергију у свом домаћинству ✚ Уочава рефлексију глобалних проблема човечанства у својој средини (сукоби и насиље, глад, недостатак пијаће воде, дискриминација, болести зависности), предлага начине и учествује у њиховом решавању у својој породици и у локалној средини
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	12. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника 2. Андрагошка свеска наставника
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	35. Водич за наставника за предмет Географија 36. Материјал за полазнике за предмет Географија 37. Материјал на CD за наставнике и полазнике 38. Посебно припремљени материјали: општа географска карта Света, Европе, Србије; план; видео презентације; модели или

	шеме: глобус, облици рељефа, текуће воде, вулкан; инструменти и апарати (или слике) које поседује школа или наставник (компас, термометар, барометар, вертоказ, кишомер, лењир)
--	--

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Назив теме Назив блока	Број часова	
			За тему	За блок (Напомена за наставника: најкраће трајање блока је 60 минута)
1. ТЕМА		Планета Земља	17	
	1. БЛОК	Оријентација у простору и на географској карти; употреба (читање) географске карте		2 (60 минута)
	2. БЛОК	Облик и кретања Земље (смена обданице и ноћи, часовне зоне, неједнака дужина обданице и ноћи у току године, смена годишњих доба, топлотни појасеви)		2 (60 минута)
	3. БЛОК	- Свет који се помера - континенти и Светско море њихов географски размештај, значај за живот и активности људи - Високе планине, висоравни и низије на Земљи, географски размештај, опште географске одлике, значај за живот и активности људи.		3 (90 минута)
	4. БЛОК	- Време и клима; прогноза времена и њен значај; утицај човека на климатске промене - Подземне воде, велике реке и језера на Земљи, географски размештај, опште географске одлике, значај за живот и активности људи		3 (90 минута)
	5. БЛОК	Природне непогоде (вулкани, земљотреси, цунами, торнадо, ураган, поплаве, суше, ширење пустиња) и њихов утицај на живот људи и на географску средину		2 (60 минута)
	6. БЛОК	Земљина блага: обновљиви (сунчева енергија, снага ветра, вода) и необновљиви (нафта, природни гас, угаљ, минералне сировине, дрво) природни ресурси, географски размештај и њихов значај за развој привреде.		2 (60 минута)
	7. БЛОК	Распоред становништва на Земљи: пораст броја светског становништва, неравномерна густина насељености, природно кретање становништва, миграције становништва (узроци и последице), популациона политика и планирање породице.		3 (90 минута)

		• Основне структуре становништва (расна, верска, полна, старосна, образовна) и социјална заштита. • Насеља на Земљи: положај, врсте и типови; урбанизација као светски процес.		
2. ТЕМА		Живот и активности људи на Земљи	12	
	1. БЛОК	• Географски размештај великих регија и држава у свету		2 (60 минута)
	2. БЛОК	• Живот и активности људи у пространим низијским областима света		3 (90 минута)
	3. БЛОК	• Живот и активности људи у високопланинским областима у свету		2 (60 минута)
	4. БЛОК	• Живот и активности људи у пустињским и у поларним пределима • Живот и активности људи у приморским областима и на острвима света		3 (90 минута)
	5. БЛОК	• Светски коридори и њихов значај за међународну размену људи и робе		2 (60 минута)
3. ТЕМА		Глобално повезивање на Земљи	5	
	1. БЛОК	• Политичке и економске карактеристике савременог света (богати „Север“, средње развијени свет и сиромашни „Југ“)		2 (60 минута)
	2. БЛОК	• Глобални проблеми човечанства и начини њиховог решавања (недостатак сировина и енергената, недостатак хране, воде за пиће, појава глади, нарушавање мира и безбедности, стварање услова за безбедност, толеранцију, мирну сарадњу и очување мира) • Еколошки проблеми савременог света (загађивање животне средине, нарушавање озонског омотача, глобално отопљавање и ефекат стаклене баште, киселе кише, повећање радијације, производња хране која садржи вештачке и генетски измењене састојке).		3 (90 минута)

Наставни предмет: **ГЕОГРАФИЈА**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: **III**

Број часова у циклусу: **34**

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО		• ЈЕЗИЧКА ПИСМЕНОСТ • МАТЕМАТИЧКА ПИСМЕНОСТ • ОСНОВЕ НАУЧНЕ ПИСМЕНОСТИ • ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ • УПРАВЉАЊЕ СОПСТВЕНИМ УЧЕЊЕМ • РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА • СОЦИЈАЛНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ • САРАДНИЧКИ ОДНОСИ, ИНИЦИЈАТИВНОСТ И КРЕАТИВНОСТ • ГРАЂАНСКА ОДГОВОРНОСТ ЗА ДЕМОКРАТИЈУ • ЕКОЛОШКЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ		
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКЛУС		- наведе и опише основне друштвеногеографске одлике Балканског полуострва, државе Србије и локалне средине; - на карти света покаже географски размештај великих држава света; - наведе и опише развијеност основних привредних делатности људи на глобалном нивоу, у својој земљи и у локалној средини; - наведе савремене политичкогеографске процесе на глобалном нивоу и опише њихов утицај на развој наше државе и света у целини; - користи географску карту, географске термине, слику, табелу, график и једноставне моделе за стицање знања и у свакодневној комуникацији;		
ТЕМЕ		1. Живот и активност људи на Земљи 2. Глобално повезивање на Земљи		
СТАНДАРДИ				
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА		- Портфолио - Задачи за праћење напредовања полазника - материјал за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника - образац за планирање процене постигнућа полазника - андрагошка свеска наставника		
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ		- Водич за наставника - Материјал за полазнике - Материјал на ЦД за наставнике и полазнике		
Редни број теме	Редни број блока	НАЗИВ ТЕМЕ НАЗИВ БЛОКА	Број часова	
			Затему	за блок
1.тема		Живот и активност људи на Земљи	16	
	1.	Планинска Србија		2
	2.	Панонска Србија		2

	3.	Балканско полуострво		2
	4.	Активности и начини живота људи у планинским областима света		2
	5.	Активности и живот људи у низијским областима света		2
	6.	Активности и живот људи у пустињским и у поларним пределима		2
	7.	Активности и живот људи у приморским областима и на острвима света		2
	8.	Светски коридори и њихов значај за међународну размену људи и робе		2
2.тема		Глобално повезивање на Земљи	18	
	9.	Политичке и економске карактеристике савременог света		2
	10.	Друштвено- економска транзиција у Републици Србији и у бившим социјалистичким земљама Европе		2
	11.	Сарадња Републике Србије са другим државама и у међународним организацијама		2
	12.	Европска унија и савремени интеграцијски процеси у Европи		2
	13.	Мултинационалне компаније и међународне институције и њихова улога на светској економској сцени, улога САД-а у економској и политичкој глобализацији света		2
	14.	Културна, духовна и етничка глобализација		2
	15.	Економско повезивање на Земљи (богати „Север“, средње развијени свет и сиромашни „Југ“)		2
	16.	Еколошки проблеми савременог света		2
	17.	Глобални проблеми човечанства и начини њиховог решавања		2

Наставни предмет: **ОДГОВОРНО ЖИВЉЕЊЕ У ГРАЂАНСКОМ ДРУШТВУ**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: Други

Број часова у циклусу: 50+10

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	- језичка писменост; - математичка писменост; - основе научне писмености; - дигитална писменост; - управљање сопственим учењем; - решавање проблема; - социјалне интеракције и сарадња са другима; - грађанска одговорност у/за демократију; - здравствене компетенције; - еколошке компетенције; - иницијативност и предузетништво; - културна свест, мултикултуралност и креативност.
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКЛУС	- препознаје и руководи се у свом понашању правима и одговорностима одраслог грађанина; - конструктивно учествује у спречавању насиља, предрасуда, дискриминације, - нетолерантности у породичном, микро и макро окружењу; - препознаје и примењује основне принципе здравог начина живота и заштите здравља;

	- схвата значај заштите сексуалног и репродуктивног здравља и познаје основне принципе њиховог очувања; - познаје различите начине преношења и заштите полнопреносивих инфекција и ХИВ/АИДС-а; - препознаје значај превенције злоупотребе психоактивних супстанци (дуван, алкохол, дрога) и зна последице коришћења истих. - користи постојеће механизме за приступ информацијама правовремено и на одговарајући начин; - разликује јавне и приватне информације и одговорно их користи у јавној и приватној комуникацији; - разликује изворе информација и вреднује их с обзиром на врсту и поузданост; - располаже вештинама интерперсоналне комуникације – препознаје ситуације у којима се користи формална/неформална комуникација и њихова основна правила; - препознаје значај и поседује стратегије ненасилног решавања конфликта уз препознавање основних баријера у комуникацији;
ТЕМЕ	1. Грађанин, његова права и одговорности; Насиље и мир у околини; 2. Здравствено образовање кроз животне вештине 3. Информације у јавним средствима информисања 4. Животне вештине...
СТАНДАРДИ	11. ОСНОВНИ НИВО 12. НАПРЕДНИ НИВО
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	13. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника 2. Андрагошка свеска наставника
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	39. Водич за наставника за предмет ... 40. Материјал за полазнике за предмет ... 41. Материјал на CD за наставнике и полазнике 42. Посебно припремљени материјали:

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Назив теме Назив блока	Број часова	
			За тему	За блок (Напомена за наставника: најкраће трајање блока је 60 минута)
1.ТЕМА		Грађанин, његова права и одговорности; Насиље и мир у околини	12+2	
	1. БЛОК	Грађанин, његова права и одговорности		6+2
	2.БЛОК	Насиље и мир у околини		6
2.ТЕМА		Здравствено образовање кроз животне вештине	12	
	1.БЛОК	Репродуктивно и сексуално здравље		4
	2.БЛОК	ППИ и ХИВ		5
	3.БЛОК	Превенција злоупотребе психоактивних супстанци		3

Наставни предмет: **ОДГОВОРНО ЖИВЉЕЊЕ У ГРАЂАНСКОМ ДРУШТВУ**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: **III**

Име и презиме наставника: **Марија Вулетић**

Број часова у циклусу: **50 + 10 (25 + 5** - 25 + 5**)**

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	• ЈЕЗИЧКА ПИСМЕНОСТ • МАТЕМАТИЧКА ПИСМЕНОСТ • ОСНОВЕ НАУЧНЕ ПИСМЕНОСТИ • ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ • УПРАВЉАЊЕ СОПСТВЕНИМ УЧЕЊЕМ • РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА • СОЦИЈАЛНЕ ИНТЕРАКЦИЈЕ И САРАДЊА СА ДРУГИМА • ГРАЂАНСКА ОДГОВОРНОСТ У/ЗА ДЕМОКРАТИЈУ • ГРАЂАНСКА ОДГОВОРНОСТ У/ЗА ДЕМОКРАТИЈУ • ЗДРАВСТВЕНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ • ЕКОЛОШКЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКЛУС	– препознаје породицу као систем завистан од окружења и променљив у различитим фазама породичног развоја – препознаје повезаност брачних и родитељских улога у породичном функционисању; – препознаје како је задовољавање потреба деце начин васпитања, пружање подршке учењу, образовању, одрастању и осамостаљивању – препознаје различите васпитне стилове и њихове последице на дечији развој – препознаје типове родитељског ауторитета и њихов утицај на однос родитељ-дете; – препознаје структуру републичке и локалне власти и идентификује надлежности локалне самоуправе – идентификује послове којима се бави општина – разликује основне врсте и могуће доприносе удружења грађана на локалном нивоу; – препознаје значај и улогу грађанске иницијативе и активизма у побољшању живота у локалној заједници и планира локалну акцију – образложи предности и ризике интеграције Србије у ЕУ – користи европске вредности приликом доношења одлука, приликом процењивања – понашања појединаца и група.
ТЕМЕ	1. ПОРОДИЦА КАО СИСТЕМ 2. УНАПРЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА ПОРОДИЧНОГ ЖИВОТА И РОДИТЕЉСТВА 3. ФУНКЦИОНИСАЊЕ РЕПУБЛИЧКЕ ВЛАСТИ И ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ, ГРАЂАНСКА ИНИЦИЈАТИВА И АКТИВИЗАМ 4. ЕВРОПСКА УНИЈА И ПРОЦЕС ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА

СТАНДАРДИ				
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА		- Портфолио - Задаци за праћење напредовања полазника - материјал за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника - образац за планирање процене постигнућа полазника - андрагошка свеска наставника		
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ		- Водич за наставника - Материјал за полазнике - Материјал на ЦД за наставнике и полазнике		
Редни број теме	Редни број блока	НАЗИВ ТЕМЕ НАЗИВ БЛОКА	Број часова	
			за	за
1.тема		ПОРОДИЦА КАО СИСТЕМ	10	
	1.	Моја породица : снаге и слабости		2
	2.	Породични систем		3
	3	Породични циклуси		3
	4.	Функционални и дисфункционални породични обрасци - циклуси		2
2.тема		УНАПРЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА ПОРОДИЧНОГ ЖИВОТА И РОДИТЕЉСТВА	15	
	5.	Партнерско родитељство		2
	6	Васпитање и васпитни стилови		2
	7.	Родитељска моћ, награде и казне		2
	8.	Дечије потребе и начини њиховог задовољавања		2
	9	Школски успеси и неуспеси		2
	10.	Однос родитељ - дете, неизбежни сукоби		3

3.тема		ФУНКЦИОНИСАЊЕ РЕПУБЛИЧКЕ ВЛАСТИ И ЛОКАЛНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ, ГРАЂАНСКА ИНИЦИЈАТИВА И АКТИВИЗАМ	12	
	11.	Карактеристике и функционисање републичке власти и локалне заједнице - Структура републичке и локалне власти - Надлежности локалне самоуправе (послови општине)		5
	12	Грађанска иницијатива и активизам - Организације грађана - Грађанска иницијатива - Локална удружења грађана - Грађански активизам		7
	13.	Посета локалној самоуправи		5
4.тема		ЕВРОПСКА УНИЈА И ПРОЦЕС ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА	13	
	14.	Европска унија – развој и карактеристике		

		- Настанак Европске уније - Контакт и разлози - Структуре Европске уније - Органи и начин функционисања - Етничка, религијска, културна и језичка разноврсност Европе		4
	15.	Функционисање Европске уније - Европска унија као гаранција стандарда и квалитета - Функционисање Европске уније као заједнице - Поштовање људских права, мобилност људи - Европске унија, заједничко тржиште, политика и монета - Солидарност и равноправност, заштита слабих, права потрошача, заштита потрошача		4
	15.	Процес придруживања Европској унији, предности и мане		5

Наставни предмет: **ПРЕДУЗЕТНИШТВО**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: Други

Број часова у циклусу: 17

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	– Језичка писменост; – Математичка писменост; – Дигитална писменост; – Управљање сопственим учењем; – Решавање проблема; – Социјалне интеракције и сарадња са другима; – Иницијативност и предузетништво; – Културна свест, мултикултуралност и креативност.
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКУС	– Развија план спровођења једноставне активности из контекста породичног, макро и микро социјалног окружења; – Припрема буџет и временски план за реализацију једноставне активности; – Организује и спроводи, индивидуално или као члан тима, једноставну активност из контекста породичног, макро и микро социјалног окружења у складу са материјалним и временским ресурсима;
ТЕМЕ	1. Формулисање циљева и планирање спровођења активности 2. Спровођење активности и процена постигнућа
СТАНДАРДИ	13. ОСНОВНИ НИВО 1. способан је да процени сопствене предности и слабости 2. препознаје добро постављене циљеве у реалним ситуацијама и окружењу 3. способан је да разликује и разврстава циљеве према реалном времену потребном за њихово остављање 4. препознаје принципе тимског рада способан је да ради индивидуално и заједнички у тиму 5. уме да припреми организациони план за спровођење активности који је временски и квалитативно мерљив као и да испланира потребна средства за реализацију активности

	6. НАПРЕДНИ НИВО 1. способан је да себи исправно постави циљ (SMART) 2. способан је да планира, организује и управља пројектима ради остваривања циљева 3. уме да процени ниво успешности реализације планираних активности
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	14. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника - точак предузимљивости - образац за планирање процене постигнућа полазника 2. Андрагошка свеска наставника
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	43. Водич за наставника за предмет предузетништво 44. Материјал за полазнике за предмет предузетништво 45. Материјал на CD за наставнике и полазнике

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Назив теме Назив блока	Број часова	
			За тему	За блок (Напомена за наставника: најкраће трајање блока је 60 минута)
1.ТЕМА		Формулисање циљева и планирање спровођења активности	8	
	1. БЛОК	4. Доношење одлука и постављање циљева;		2
	2.БЛОК	5. Припрема организационог плана за спровођење активности;		3
	3.БЛОК	6. Планирање потребних средстава за реализацију активности; 7. Израда временског плана за реализацију активности.		3
2.ТЕМА		Спровођење активности и процена постигнућа	9	
	4.БЛОК	- Одговорно извршавање задатака у складу са планом реализације активности, средствима која су на располагању и у предвиђеним временским оквирима; - Иницијативност и преузимање разумног ризика при извршавању задатака; - Разумевање улоге, права и одговорности чланова тима; - Праћење остваривања постигнутих у односу на планиране резултате и процена постигнућа.		9

Наставни предмет: **ПРЕДУЗЕТНИШТВО**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: **III**

Број часова у циклусу: **34**

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	• ЈЕЗИЧКА ПИСМЕНОСТ • МАТЕМАТИЧКА ПИСМЕНОСТ • ОСНОВЕ НАУЧНЕ ПИСМЕНОСТИ • ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ • УПРАВЉАЊЕ СОПСТВЕНИМ УЧЕЊЕМ • РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА • СОЦИЈАЛНЕ ИНТЕРАКЦИЈЕ И САРАДЊА СА ДРУГИМА • ГРАЂАНСКА ОДГОВОРНОСТ У/ЗА ДЕМОКРАТИЈУ • ГРАЂАНСКА ОДГОВОРНОСТ У/ЗА ДЕМОКРАТИЈУ • ЗДРАВСТВЕНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ • ЕКОЛОШКЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКЛУС	– препознаје прилике за генерисање прихода путем запошљавања и самозапошљавања и анализира ризик који се односи те прилике; – креира једноставну радну биографију и обавља поступак пријављивања за добијање запослења; – израчунава потребне ресурсе за самозапошљавање; – идентификује ресурсе који су доступни у породичном, макро и микро социјалном окружењу да помогну остваривање циљева самозапошљавања; – осмишљава једноставан комерцијални производ/услугу; – израчунава потребна улагања и формира продајну цену производа/услуге; – прави једноставан план дистрибуције производа/услуге; - креира једноставан рекламни летак.
ТЕМЕ	1. Свет рада 2. Самозапошљавање 3. Пословање 4. Развој комерцијалног производа/услуге
СТАНДАРДИ	
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	- Портфолио - Задаци за праћење напредовања полазника - материјал за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника - образац за планирање процене постигнућа полазника - андрагошка свеска наставника
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	- Водич за наставника - Материјал за полазнике - Материјал на ЦД за наставнике и полазнике

Редни број теме	Редни број блока	НАЗИВ ТЕМЕ НАЗИВ БЛОКА	Број часова	
			за тему	за блок
1.		Свет рада	12	
	1.	Различити облици рада – волонтирање, повремени и привремени послови, стално запослење, samozapoшљавање;		2
	2.	Очекивања послодаваца, вештине које омогућавају бољи положај на тржишту рада и увећавају шансе за запослење		2
	3.	Креирање радне биографије		2
	4.	Тражење информација о могућностима за запослење		2
	5.	Подношење захтева за запослење – пријавни обрасци, мотивационо писмо, обављање интервјуа		2
	6.	Закључивање уговора о запослењу – трајање запослења, зараде и услови рада, људска права и права радника.		2

2.		Самозапошљавање	8	
	7.	Предузетник и предузетничко деловање – особине предузетника, мотиви, предности, недостаци и ризици самосталног обављања делатности;		2
	8.	Развој пословне идеје и потребна улагања у пословање;		2
	9.	Извори почетног финансирања пословања – сопствена и позајмљена средства		2
	10.	Инокосно власништво и облици удруживања капитала.		2
3.		Пословање	4	
	11.	- Роба и услуге. - Понуда и тражња		2
	12.	- Добитак и губитак - Процес производње – улаз, процеси и излаз.		2
4 .		Развој комерцијалног производа/услуге	10	
	13.	Осмишљавање производа/услуге односно, асортимана производа/услуга у циљу задовољења одговарајућих потреба потрошача;		2
	14.	- Истраживање тржишта понуде и тражње за истим и/или сличним производима - Формирање цене коштања и продајне цене		2
	15.	- Паковање, означавање и етикетирање; - Пласман и продаја: - Промоција		3
	15.	- Квалитет производа/услуге и хигијенско-безбедоносни аспекти; - Израда рекламног летка		3

Наставни предмет: **Физика**

Циклус функционалног основног образовања одраслих: други

Број часова у циклусу: 34

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	• Језичка писменост, • Математичка писменост, • Основе научне писмености, • Дигитална писменост, • Управљање сопственим учењем, • Решавање проблема, • Социјалне интеракције и сарадња са другим, • Грађанска одговорност у и за демократију, • Здравствена свест и вештине компетенције, • Еколошка свест и вештине компетенције, • Иницијативност и предузимљивост, • Културна свест, мултикултуралност и креативност
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКЛУС	• наброји основне физичке величине које описују појаве у природи и користи СИ систем у изражавању мерних јединица за те физичке величине и то користи у избору и руковању техничким уређајима; • изведе једноставне демонстрационе огледе и поступке по датом усменом или писаном упутству; • користи графички приказ зависности физичких величина и правилно поступа по графички датом упутству; • користи табеларно дате податке за густину, електрични отпор и топлотну проводљивост у разноврсним практичним ситуацијама; • разликује основне врсте кретања у гравитационом пољу; • израчуна средњу брзину кретања и пореди брзине изражене различитим мерним јединицама (m/s и km/h); • идентификује електрично, магнетно и гравитационо узајамно деловање као и деловања која се јављају при кретању и предвиђа последице тих деловања; • примењује полугу, стрму раван и катурачу; • процењује вредност притиска чврстог тела, течности и гасова и то користи за решавање свакодневних ситуација;
ТЕМЕ	1. Важност изучавања физике и знања која она развија. Мерење 2. Сила 3. Кретање 4. Притисак чврстих тела и течности
СТАНДАРДИ	14. ОСНОВНИ НИВО 15. НАПРЕДНИ НИВО
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	15. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника 16. Андрагошка свеска наставника
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	46. Водич за наставника за предмет Физика 47. Материјал за полазнике за предмет Физика 48. Материјал на CD за наставнике и полазнике 49. Посебно припремљени материјали: - тестови са задацима и питањима, текстови о актуелним дешавањима везаним за садржаје физике, текстови о научницима.

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Назив теме Назив блока	Број часова	
			За тему	За блок (Напомена за наставника: најкореће трајање блока је 60 минута)
1.ТЕМА		ВАЖНОСТ ИЗУЧАВАЊА ФИЗИКЕ И СТИЦАЊЕ ЗНАЊА КОЈА ОНА РАЗВИЈА. МЕРЕЊЕ	8	
	1.БЛОК	Важност изучавања физике и знања која она развија.		2
	2.БЛОК	Мерење		6
2.ТЕМА		СИЛА	8	
	3.БЛОК	Узајамно деловање између два тела која се додирују		4
	4.БЛОК	Узајамно деловање између два тела која се не додирују		4
3.ТЕМА		КРЕТАЊЕ	10	
	5.БЛОК	Равномерно кретање		2
	6.БЛОК	Променљиво кретање.Кретање у гравитационом пољу		4
	7.БЛОК	Механички талас. Звук		4
4.ТЕМА		ПРИТИСАК ЧВРСТИХ ТЕЛА, ТЕЧНОСТИ И ГАСОВА	8	
	8.БЛОК	Притисак чврстих тела		4
	9.БЛОК	Хидростатички и атмосферски притисак		4

Наставни предмет: **Физика**

Циклус функционалног основног образовања одраслих:трећи

Име и презиме наставника: Јасмина Илић

Број часова у циклусу: 34

ОПШТИ ИСХОДИ ФООО	• Језичка писменост, • Математичка писменост, • Основе научне писмености, • Дигитална писменост, • Управљање сопственим учењем, • Решавање проблема, • Социјалне интеракције и сарадња са другим, • Грађанска одговорност у и за демократију, • Здравствена свест и вештине компетенције, • Еколошка свест и вештине компетенције, • Иницијативност и предузимљивост, • Културна свест, мултикултуралност и креативност
ИСХОДИ ПРЕДМЕТА ЗА ЦИКУС	• наброји основне физичке величине које описују појаве у природи и користи СИ систем у изражавању мерних јединица за те физичке величине и то користи у избору и руковању техничким уређајима; • изведе једноставне демонстрационе огледе и поступке по датом усменом или писаном упутству; • користи графички приказ зависности физичких величина и правилно поступа по графички датом упутству; • користи табеларно дате податке за густину, електрични отпор и топлотну проводљивост у разноврсним практичним

	ситуацијама; • идентификује електрично, магнетно и гравитационо узајамно деловање као и деловања која се јављају при кретању и предвиђа последице тих деловања; • примењује полугу, стрму раван и катурачу; • представља електрично коло шемом и на основу снаге потрошача одређује његову применљивост; • у хидроелектранама, термоелектранама, соларним панелима, ветрењачама и различитим машинама и уређајима идентификује претварање енергије из једног облика у други и познаје и користи неке од главних начина уштеде енергије; • описује како од простирања светлости зависи настајање сенке и лика у огледалу и сочиву и то користи у различитим свакодневним ситуацијама као на пр. осигурању потребне прегледности, уочавању удаљених објеката, побољшавању услова становања, корекцију вида и сл.
ТЕМЕ	5. Равнотежа 6. Механичка и топлотна енергија, рад и снага 7. Оптика 8. Електрична струја
СТАНДАРДИ	16. ОСНОВНИ НИВО 17. НАПРЕДНИ НИВО
ПЛАН ПРАЋЕЊА НАПРЕДОВАЊА ПОЛАЗНИКА	1. Портфолио - задаци за праћење напредовања полазника - материјали за самоевалуацију полазника - други задаци за полазника - други продукти полазника: модели које су полазници самостално израдили (батеријска лампа, приручни вентилатор, модел воденице, перископ,...) 2. Андрагошка свеска наставника
МАТЕРИЈАЛ ЗА НАСТАВУ И УЧЕЊЕ	50. Водич за наставника за предмет Физика 51. Материјал за полазнике за предмет Физика 52. Материјал на CD за наставнике и полазнике 53. Посебно припремљени материјали: тестови са задацима и питањима, текстови о актуелним дешавањима везаним за садржаје физике, текстови о научницима.

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Назив теме Назив блока	Број часова	
			За тему	За блок (Напомена за наставника: најкраће трајање блока је 60 минута)
5.ТЕМА		РАВНОТЕЖА	4	
	1. БЛОК	Равнотежа и примена стрме равни полуге и катураче		2

	2. БЛОК	Пливање Услови равнотеже		2
6.ТЕМА		МЕХАНИЧКА И ТОПЛОТНА ЕНЕРГИЈА, РАД И СНАГА	12	
	3. БЛОК	Појмови : механички рад , механичка енергија, снага		4
	4. БЛОК	Топлотна енергија и трансформација механичког рада у топлоту.Температура		4
	5. БЛОК	Трансформација енергије и закон одржања енергије		4
7.ТЕМА		ОПТИКА	4	
	6. БЛОК	Светлост,одбијање светлости, огледала		2
	7. БЛОК	Преламање светлости_сочива		2
8.ТЕМА		ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА	14	
	8. БЛОК	Извори електричне струје, проводници и изолатори		4
	9. БЛОК	Просто електрично коло, Омов закон		6
	10. БЛОК	Употреба и принцип рада електромотора,трансформатора,грејача ; Заштита од грома и електричног удара		4

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ И ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ И ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ
Предмет: Српски језик II циклус

Ред.бр. теме	Предмет: Српски језик, други циклус Програм допунске наставе, други циклус	Број часова	
1. тема	Писано изражавање	7	
	Диктат- ћирилица		1
	Диктат - латиница		1
	Увежбавње читања- ћирилица		1
	Увежбавање читања- латиница		1
	Описивање једноставног радног поступка		1
	Писање писма		1
	Писање молбе		1
2. тема	ВЕШТИНА ЧИТАЊА И ПРОНАЛАЖЕЊА ВАЖНИХ ИНФОРМАЦИЈА	1	
	Читање и проналажења важних информација		1
3. тема	Књижевност	1	
	Лирске народне песме		1

Ред.бр. теме	Предмет: Српски језик, други циклус Програм додатне наставе, други циклус	Број часова	
1. тема	ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК	4	
	Препознавање вишезначности речи		1
	Препознавање глаголских времена		1
	Промена именских речи по падежима		1
	Подела реченица према комуникативној функцији		1
2. тема	ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РЗУМЕВАЊА ПРОЧИТАНОГ	5	
	Увежбавање читања са унапред постављеним задацима		1
	Функционални стилови		1
	Разликовање информативног текста од књижевног		1
	Упознавање са облицима казива		2

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ И ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ
Предмет: Српски језик **III циклус**

Редни број теме	Редни број блока	Програм допунске наставе III циклус		
1.ТЕМА	1. блок	Читање по улогама „Покондирене тикве“ Јована Стерије Поповића	1	
	2.блок	Разговор о прочитаном делу		1
2.ТЕМА		ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ		
	1.блок	Писање знакова интерпункције	1	
	2.блок	Писање ћирилицом и латиницом	1	
	3.блок	Употреба великог слова	1	1
	4.блок	Писање биографије		1
	5. блок	Правилно састављање молбе за конкурс за радно место		1
3.ТЕМА	1. блок	Препричавање текста по самостално начињеном плану		1
	2.блок	Дискусија о прочитаном тексту из новина или о телевизијској емисији		1
4. ТЕМА		ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК		
•	1.блок	Писање знакова интерпункције	1	
	2.блок	Значај Вука Караџића за настанак српског књижевног језика	1	
	3.блок	Глаголска времена:прошло, садашње, будуће	1	
	4.блок	Променљиве речи (глаголи и именице)		1
5.ТЕМА		КЊИЖЕВНОСТ-УСМЕНА И АУТОРСКА		
	1.блок	Уочавање разлике између дела ауторске и народне књижевности		1

Редни број теме	Редни број блока	Програм додатне наставе III циклус	Број часова	
		Српски језик		
3.ТЕМА		УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ И СВАКОДНЕВНА КОМУНИКАЦИЈА	1	
	1. блок	Проналажење непознатих речи у Речнику страних речи	1	
	2.блок	Хронолошко и ретроспективно приповедање		1
	3.блок	Проналажење и преузимање података са Интернета	1	
4.ТЕМА		ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И		

		КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК		
	1.блок	Променљиве речи (придеви, заменице, бројеви)	1	
	2.блок	Падежи (основна знања о падежним облицима)		1
	3.блок	Основни лексички односи (синоними, хомоними, антоними)		1
5. ТЕМА		КЊИЖЕВНОСТ-усмена и ауторска		
	1.блок	Анализа поеме „Ђачки растанак“ Бранка Радичевића	1	
	2.блок	Стилске фигуре (епитети, персонификација, ономатопеја)	1	
	3.блок	Облици казивања		1

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ И ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ
Предмет: Математика II циклус

Редни број теме	Редни број блока	Програм допунске наставе II циклус Математика	Број часова	
1.ТЕМА		БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА	10	
	1. блок	Разломци		3
	2.блок	Цели бројеви		2
	3.блок	Рационални бројеви		2
	4.блок	Примене		3
2.ТЕМА		ГЕОМЕТРИЈА У РАВНИ	10	
	1.блок	Скупови тачака у равни		2
	2.блок	Угао		2
	3.блок	Троугао		2
	4.блок	Четвороугао		2
	5.блок	Сличност, подударност и симетрија		2

Редни број теме	Редни број блока	Програм допунске наставе II циклус Математика	Број часова	
1.ТЕМА		БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА	10	
	1. блок	Разломци		3
	2.блок	Цели бројеви		2
	3.блок	Рационални бројеви		2
	4.блок	Примене		3
2.ТЕМА		ГЕОМЕТРИЈА У РАВНИ	10	
	1.блок	Скупови тачака у равни		2
	2.блок	Угао		2
	3.блок	Троугао		2
	4.блок	Четвороугао		2
	5.блок	Сличност, подударност и симетрија		2

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ И ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ
Предмет: Математика **II циклус**

Редни број теме	Редни број блока	Програм допунске наставе III циклус Математика	Број часова	
1.ТЕМА		АЛГЕБРА И ФУНКЦИЈЕ	10	
	1. блок	Степен броја		2
	2.блок	Неке основне функције		4
	3.блок	Линеарне једначине и неједначине		4
2.ТЕМА		ОБРАДА ПОДАТАКА	6	
	1.блок	Графички приказ		2
	2.блок	Мерење		4
3.ТЕМА		ГЕОМЕТРИЈА У ПРОСТОРУ	4	
	1.блок	Геометријска тела		4

Редни број теме	Редни број блока	Програм додатна наставе III циклус Математика	Број часова	
1.ТЕМА		АЛГЕБРА И ФУНКЦИЈЕ	10	
	1. блок	Степен броја		2
	2.блок	Неке основне функције		4
	3.блок	Линеарне једначине и неједначине		4
2.ТЕМА		ОБРАДА ПОДАТАКА	6	
	1.блок	Графички приказ		2
	2.блок	Мерење		4
3.ТЕМА		ГЕОМЕТРИЈА У ПРОСТОРУ	4	
	1.блок	Геометријска тела		4

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ И ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ
Предмет: Физика II циклус

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Програм додатне наставе II циклус Физика	Број часова	
1.ТЕМА		ВАЖНОСТ ИЗУЧАВАЊА ФИЗИКЕ И СТИЦАЊЕ ЗНАЊА КОЈА ОНА РАЗВИЈА. МЕРЕЊЕ	3	
	1.БЛОК	Важност изучавања физике и знања која она развија.		1
	2.БЛОК	Мерење		2
2.ТЕМА		СИЛА	3	
	3.БЛОК	Узајамно деловање између два тела која се додирују		2
	4.БЛОК	Узајамно деловање између два тела која се не додирују		1
3.ТЕМА		КРЕТАЊЕ	5	
	5.БЛОК	Равномерно кретање		2
	6.БЛОК	Променљиво кретање.Кретање у гравитационом пољу		2
	7.БЛОК	Механички талас. Звук		1
4.ТЕМА		ПРИТИСАК ЧВРСТИХ ТЕЛА, ТЕЧНОСТИ И ГАСОВА	4	
	8.БЛОК	Притисак чврстих тела		2
	9.БЛОК	Хидростатички и атмосферски притисак		2

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Програм допунске наставе II циклус Физика	Број часова	
1.ТЕМА		ВАЖНОСТ ИЗУЧАВАЊА ФИЗИКЕ И СТИЦАЊЕ ЗНАЊА КОЈА ОНА РАЗВИЈА. МЕРЕЊЕ	3	
	1.БЛОК	Важност изучавања физике и знања која она развија.		1
	2.БЛОК	Мерење		2
2.ТЕМА		СИЛА	3	
	3.БЛОК	Узајамно деловање између два тела која се додирују		2
	4.БЛОК	Узајамно деловање између два тела која се не додирују		1
3.ТЕМА		КРЕТАЊЕ	5	
	5.БЛОК	Равномерно кретање		2
	6.БЛОК	Променљиво кретање.Кретање у гравитационом пољу		2
	7.БЛОК	Механички талас. Звук		1
4.ТЕМА		ПРИТИСАК ЧВРСТИХ ТЕЛА, ТЕЧНОСТИ И ГАСОВА	4	
	8.БЛОК	Притисак чврстих тела		2
	9.БЛОК	Хидростатички и атмосферски притисак		2

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ И ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ
Предмет: Физика **III циклус**

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Програм додатне наставе III циклус Физика	Број часова	
5.ТЕМА		РАВНОТЕЖА	3	
	11. БЛОК	Равнотежа и примена стрме равни полуге и котураче		2
	12. БЛОК	Пливање Услови равнотеже		1
6.ТЕМА		МЕХАНИЧКА И ТОПЛОТНА ЕНЕРГИЈА, РАД И СНАГА	5	
	13. БЛОК	Појмови : механички рад , механичка енергија, снага		2
	14. БЛОК	Топлотна енергија и трансформација механичког рада у топлоту.Температура		2
	15. БЛОК	Трансформација енергије и закон одржања енергије		1
7.ТЕМА		ОПТИКА	3	
	16. БЛОК	Светлост,одбијање светлости, огледала		2
	17. БЛОК	Преламане светлости_сочива		1
8.ТЕМА		ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА	4	
	18. БЛОК	Извори електричне струје, проводници и изолатори		2
	19. БЛОК	Просто електрично коло, Омов закон		1
	20. БЛОК	Употреба и принцип рада електромотора,трансформатора,грејача ; Заштита од грома и електричног удара		1

Редни број теме	Редни број БЛОКА	Програм допунске наставе III циклус Физика	Број часова	
5.ТЕМА		РАВНОТЕЖА	3	
	21. БЛОК	Равнотежа и примена стрме равни полуге и катураче		2
	22. БЛОК	Пливање Услови равнотеже		1
6.ТЕМА		МЕХАНИЧКА И ТОПЛОТНА ЕНЕРГИЈА, РАД И СНАГА	5	
	23. БЛОК	Појмови : механички рад , механичка енергија, снага		2
	24. БЛОК	Топлотна енергија и трансформација механичког рада у топлоту.Температура		2
	25. БЛОК	Трансформација енергије и закон одржања енергије		1
7.ТЕМА		ОПТИКА	3	
	26. БЛОК	Светлост,одбијање светлости, огледала		2
	27. БЛОК	Преламанье светлости ,сочива		1
8.ТЕМА		ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА	4	
	28. БЛОК	Извори електричне струје, проводници и изолатори		2
	29. БЛОК	Просто електрично коло, Омов закон		1
	30. БЛОК	Употреба и принцип рада електромотора,трансформатора,грејача ; Заштита од грома и електричног удара		1

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ И ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ
Предмет Енглески Језик **II и III циклус**

Редни број теме	Редни број часа	Програм допунске наставе - III циклус Енглески језик	Број часова	
1.		ГРАМАТИКА		
	1.	Correcting mistakes/ vocabulary and grammar exercises	1	
	2.	Much,many,a lot of	1	
2.		РЕЧНИК		
	3.	Reading	1	
	4.	Numbers 10-50	1	
	5.	Plural of nouns	1	
3.		Рад на текстовима		
	6.	Writing an essay	1	
	7.	Retelling a story	1	
	8.	Vocabulary	1	
	9.	Writing an essay	1	
	10.	Retelling a story	1	
2.		РЕЧНИК		
	11.	Vocabulary: House	1	
	12.	Vocabulary: Furniture	1	
	13.	Adverbs of place	1	
	14.	Conversation: At the bus station	1	
1.	15.	ГРАМАТИКА		
	16.	The present simple tense - revision	1	
	17.	The past simple tense	1	
	18.	The past simple tense	1	
	19.	Question words	1	
	20.	Asking questions and giving answers	1	
	21.	Adjectives	1	
	22.	Comparison of adjectives	1	
	23.	The future simple tense	1	
	24.	The future simple tense	1	

Редни број теме	Редни број часа	Програм допунске наставе - II циклус Енглески језик	Број часова	
1.		КОНВЕРЗАЦИЈА		
	1.	An Introductory Class	1	
	2.	Starting a conversation	1	
2.		ГРАМАТИКА		
	3.	Common Verbs	1	
	4.	The Present Simple Tense	1	
	5.	The Present Simple Tense	1	
3.		РЕЧНИК		
	6.	Jobs and Free Time	1	
	7.	Body Parts	1	
	8.	Body Parts	1	
	9.	Clothes	1	
	10.	Animals	1	
	11.	Fruit	1	
	12.	Numbers 1 – 15	1	
	13.	Places in Town	1	
	14.	Relatives	1	
	15.	Fruit , vegetable	1	
	16.	Clothes	1	
2.		ГРАМАТИКА		
	17.	I have.... She/he has...	1	
3.		РЕЧНИК		
	18.	Animals	1	
	19.	Numbers 1 - 10	1	
1.		КОНВЕРЗАЦИЈА		
	20.	Asking questions and giving answers	1	
4.		РАД НА ТЕКСТУ		
	21.	Reading	1	
2.		ГРАМАТИКА		
	22.	Verb: to be	1	
3.		РЕЧНИК		
	23.	Body and face	1	
	24.	Possessive pronouns	1	

Редни број теме	Редни број часа	Програм додатне наставе – II и III циклус Енглески језик	Број часова	
1.		КОНВЕРЗАЦИЈА		
	1.	Describe yourself	1	
	2.	Describe your friend, a neighbor or a teacher	1	
2.		ПИСАЊЕ		
	3.	Write about one of your parents	1	
	4.	Writing a letter to a pen friend	1	
3.		РАД НА ТЕКСТУ		
	5.	Describe the picture: the farm, the seaside	1	
	6.	Popular holidays in English speaking countries	1	
	7.	Popular holidays – Halloween	1	
	8.	My favorite book	1	
	9.	Well-known poets; reading poems	1	
	10.	Translating poems	1	
	11.	Popular holidays – Thanksgiving day	1	
	12.	A day in my life	1	
	13.	Read on: London	1	
	14.	This is my town	1	
	15.	Popular holidays – Christmas	1	
1.		КОНВЕРЗАЦИЈА		
	16.	I would like to travel to...		
	17.	Excuse me, could you tell me the way to... - asking for direction	1	
		My birthday party	1	
	18.	Friendship; personal relationship	1	
	19.	Popular holidays – Valentine's Day	1	
2.		ПИСАЊЕ		
	20.	Internet relationships, yes or no?	1	
	21.	What do I do after school?	1	
	22.	Leisure time	1	
	23.	Leisure time	1	
	24.	Holiday of my dreams	1	

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ
Предмет: Биологија **II циклус**

НАСТАВНА ТЕМА	РЕДНИ БРОЈ БЛОКА	НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА	БРОЈ ЧАСОВА
Разноврсност живота	1.	Разноврсност гљива/ лишајева Значај за природу и човека. Употреба у свакодневном животу.	2
	2.	Разноврсност биљака. Значај биљака за човека(јестиве, лековите, отровне врсте биљака). Услови гајења биљака(правилно заливање, прехрањивање, резивање калемљење)	2
	3.	Разноврсност животиња. Значај животиња за човека. (у исхрани, као регулатори бројности непожељних врста)	2
	4.	Разноврсност инсеката и њихов значај за природу. Значај инсеката за човека.	2
Наука о животу	5.	Нервни систем-основна грађа и улога. Нега и заштита(значај одмора и сна). Систем чулних органа-основна грађа и улога. Нега и заштита. Прва помоћ код повреда.	2
	6.	Систем органа за циркулацију.основна грађа и улога. Нега и заштита. Прва помоћ код повреда.Систем органа за размену гасова-основна грађа и улога. Нега и заштита.	2
	7.	Систем органа за варење-основна грађа и улога. Нега и заштита. (Цревни паразити, начин заразе и лечење). Болести као последица неправилне исхране. Употреба здраве исхране ради очувања здравља(основни састојци хране, правилна и разноврсна исхрана)	2
	8.	Болести зависности. Штетно деловање и последице конзумирања алкохола, пушења и наркотика. Важност очувања и одржања здравља. Култура живљења.	2

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ
Предмет: Биологија **II циклус**

НАСТАВНА ТЕМА	РЕДНИ БРОЈ БЛОКА	НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА	БРОЈ ЧАСОВА
Разноврсност живота	1.	Разноврсност гљива/ лишајева Значај за природу и човека. Употреба у свакодневном животу.	2
	2.	Разноврсност биљака. Значај биљака за човека(јестиве, лековите, отровне врсте биљака). Услови гајења биљака(правилно заливање, прехрањивање, орезивање калемљење)	2
	3.	Разноврсност животиња. Значај животиња за човека. (у исхрани, као регулатори бројности непожељних врста)	2
	4.	Разноврсност инсеката и њихов значај за природу. Значај инсеката за човека.	2
Наука о животу	5.	Нервни систем-основна грађа и улога. Нега и заштита(значај одмора и сна). Систем чулних органа-основна грађа и улога. Нега и заштита. Прва помоћ код повреда.	2
	6.	Систем органа за циркулацију.основна грађа и улога. Нега и заштита. Прва помоћ код повреда.Систем органа за размену гасова-основна грађа и улога. Нега и заштита.	2
	7.	Систем органа за варење-основна грађа и улога. Нега и заштита. (Цревни паразити, начин заразе и лечење). Болести као последица неправилне исхране. Употреба здраве исхране ради очувања здравља(основни састојци хране, правилна и разноврсна исхрана)	2
	8.	Болести зависности. Штетно деловање и последице конзумирања алкохола, пушења и наркотика. Важност очувања и одржања здравља. Култура живљења.	2

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ
Предмет: Биологија **III** циклус

НАСТАВНА ТЕМА	РЕДНИ БРОЈ БЛОКА	НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА	БРОЈ ЧАСОВА
Односи живих бића и животне средине	1.	Популација . Екосистем-разноврсност. Односи исхране у екосистему	2
	2.	Угроженост, заштита и очување биодиверзитета	2
Животна средина у опасности	3.	Климатске промене. Ефекат стаклене баште. Оштећење озонског омотача	2
	4.	Загађење воде, ваздуха, земљишта, хране (директно и индиректно загађивање).	2
Одржива будућност	5.	Концепт одрживог развоја - равнотежа између узимања (искоришћавања) и обнављања природних ресурса. Природни ресурси. Одрживо коришћење природних ресурса (одговоран однос према потрошњи воде).	2
	6.	Енергетска ефикасност. Отпад и рециклажа	2

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ
Предмет: Биологија **III** циклус

НАСТАВНА ТЕМА	РЕДНИ БРОЈ БЛОКА	НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА	БРОЈ ЧАСОВА
Односи живих бића и животне средине	1.	Популација . Екосистем-разноврсност. Односи исхране у екосистему	2
	2.	Угроженост, заштита и очување биодиверзитета	2
Животна средина у опасности	3.	Климатске промене. Ефекат стаклене баште. Оштећење озонског омотача	2
	4.	Загађење воде, ваздуха, земљишта, хране (директно и индиректно загађивање).	2
Одржива будућност	5.	Концепт одрживог развоја - равнотежа између узимања (искоришћавања) и обнављања природних ресурса. Природни ресурси. Одрживо коришћење природних ресурса (одговоран однос према потрошњи воде).	2

	6.	Енергетска ефикасност. Отпад и рециклажа	2
	8.	Болести зависности. Штетно деловање и последице конзумирања алкохола, пушења и наркотика. Важност очувања и одржања здравља. Култура живљења.	

**ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ
ПРЕДМЕТ: ХЕМИЈА
II ЦИКЛУС**

НАСТАВНА ТЕМА	РЕДНИ БРОЈ БЛОКА	НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА	БРОЈ ЧАСОВА
Супстанце у окружењу-својства, структура и практична примена	1.	Елементи-најједноставније чисте супстанце и њихова структура(атоми и молекули).Хемијски симболи и формуле. Периодни систем елемената.	2
	2.	Неметали (H, C, P, N,S Cl) заступљност у природи и значај.	2
	3.	Метали (Na, K, Mg, Ca, Fe, Cu, Zn Pb) заступљност у природи и значај.	2
Промене супстанци у природи и пракси	4.	Физичке промене супстанци-практични значај	2
	5.	Хемијске промене супстанци-практични значај	2
Смеше и раствори у природи и пракси	6.	Растварање и раствори у свакодневној употреби	2
	7.	Процентни састав раствора	2

**ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ
ПРЕДМЕТ: ХЕМИЈА
II ЦИКЛУС**

НАСТАВНА ТЕМА	РЕДНИ БРОЈ БЛОКА	НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА	БРОЈ ЧАСОВА
Супстанце у окружењу-својства, структура и практична примена	1.	Елементи-најједноставније чисте супстанце и њихова структура(атоми и молекули).Хемијски симболи и формуле. Периодни систем елемената.	2
	2.	Неметали (H, C, P, N,S Cl) заступљност у природи и значај.	2
	3.	Метали (Na, K, Mg, Ca, Fe, Cu, Zn	

		Pb) заступљност у природи и значај.	2
Промене супстанци у природи и пракси	4.	Физичке промене супстанци-практични значај	2
	5.	Хемијске промене супстанци-практични значај	2
Смеше и раствори у природи и пракси	6.	Растварање и раствори у свакодневној употреби	2
	7.	Процентни састав раствора	2

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ И ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ
Предмет: Хемија **III циклус**

Ред.бр. теме	Ред.бр. блока	Програм допунске наставе, трећи циклус, Хемија	Број часова	
1. тема		Неорганска једињења	5	
	1. блок	Оксиди неметала и метала		2
	2.блок	Киселине и базе		1
	3.блок	Соли		1
2. тема		Органска једињења	4	
	1.блок	Угљоводоници		2
	2.блок	Органска једињења са кисеоником		2
3. тема		Хемија животне средине	1	
	1.блок	Загађивачи и загађујуће материје		1

Ред.бр. теме	Ред.бр. блока	Програм додатне наставе, трећи циклус, Хемија	Број часова	
1. тема		Неорганска једињења	5	
	1. блок	Оксиди неметала и метала		2
	2.блок	Киселине и базе		1
	3.блок	Соли		1
2. тема		Органска једињења	4	
	1.блок	Угљоводоници		2
	2.блок	Органска једињења са кисеоником		2
3. тема		Хемија животне средине	1	
	1.блок	Загађивачи и загађујуће материје		1

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ И ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ

Предмет: Историја II циклус

Ред.бр. теме	Предмет: Историја, други циклус Програм додатне наставе, други циклус	Број часова	
1.тема	Основни појмови историјске науке	2	
	Основни појмови о историји		2
2.тема	Друштво,друштвени односи и људска права	4	
	Праисторија и стари век		1
3.тема	Држава и државне институције		
	Како је настала држава и које су њене установе		1
	Како је настала држава и које су њене установе у срдњем веку		1
4.тема	Преломни моменти у историји	2	
	Човек открива ватру,точак ватру,и ствара државу		1
	Сеобе ,христанизација крсташки ратови		1
5.тема	Културно уметничко наслеђе и религија	1	
	Религијски системи, култура, уметност и културно наслеђе праисторије и средњег века		1
6.тема	Локална средина	2	
	Локална средина у праисторији,старом веку и средњем веку		2

Ред.бр. теме	Предмет: Историја, други циклус Програм допунске наставе, други циклус	Број часова	
1.тема	Основни појмови историјске науке	2	
	Основни појмови о историји		2
2.тема	Друштво,друштвени односи и људска права	2	
	Праисторија и стари век		1
3.тема	Држава и државне институције	2	
	Како је настала држава и које су њене установе		1
	Како је настала држава и које су њене установе у срдњем веку		1
4.тема	Преломни моменти у историји	2	
	Човек открива ватру,точак ватру,и ствара државу		1
	Сеобе ,христанизација крсташки ратови		1
5.тема	Културно уметничко наслеђе и религија	1	
	Религијски системи,култура,уметност и културно наслеђе праисторије и средњег века		1

6.тема	Локална средина	1	
	Локална средина у праисторији,старом веку и средњем веку		1

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ И ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ
Предмет: Историја III циклус

Ред.бр. теме	Предмет: Историја, Програм допунске наставе, трећи циклус	Број часова	
1.тема	Основни појмови историјске науке	2	
	Општа историја новог века		1
	Национална историја новог века		1
2.тема	Друштво , друштвени односи и људска права	5	
	Злочин и кршење људских права		1
	Географска открића		1
	Сеобе и насељавање новог света и кололијализам		1
	Најзначајније личности новог века и савременог доба		1
	Култура новог века и савременог доба		1

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ И ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ
Предмет: Примењене науке III циклус

Ред.бр. теме	Ред.бр. блока	Предмет: Примењене науке, Програм допунске наставе, трећи циклус	Број часова	
1.тема	1. блок	Стари материјали за зидање кућа		2
	2.блок	Нови материјали за зидање кућа		1
	3.блок	Живот у кући		1
		Храна	4	
2.тема	1.блок	Чување хране		2
	2.блок	Припрема хране		2
		Здравље	1	
3.тема	1.блок	Шта је здравље и како се здравље губи		1

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ И ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ

Предмет: Географија II и III циклус

Ред.бр. теме	Предмет: Географија, Програм допунска наставе, други циклус	Број часова	
1.ТЕМА	Планета земља		
	Орјентација у простору и географској карти		1
	Вулкан и земљотреси,Размештај планина ,висоравни и низија на земљи		1
	Време и клима ,прогноза времена и њен утицај на човека и климатске промене		1
	Подземне воде велике реке и језера на земљи		1
	Обновљиви и необновљиви природни ресурси		1
2.ТЕМА	Живот и активност људи на земљи		
	Распоред становништва на земљи		1
	Панонска Србија		1
	Балканско полуострво,Демографска структура		1

Ред.бр. теме	Предмет: Географија, други циклус Програм додатне наставе,	Број часова	
1.ТЕМА	Планета Земља	4	
	Орјентација у простору и географској карти		1
	Облик и кретање земље		1
	Климатологија време и клима		1
	Хидрологија воде на земљи		1
2.ТЕМА	Живот и активности људи на земљи	1	
	Демографија становништво		1

Ред.бр. теме	Предмет: Географија, Програм додатне наставе, трећи циклус	Број часова	
1.тема	Живот људи на земљи	6	
	Балканско полуострво		1
	Планинска Србија		1
	Активносри људи у планинским пределима		1
	Панонска Србија		1
	Активносри људи у низијским областима света		1
	Политичке и економске карактеристике савременог света		1